

ЗАКОН ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

В сила от 10.04.2009 г.

Обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г., изм. ДВ. бр.80 от 9 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.92 от 20 Ноември 2009г., изм. ДВ. бр.93 от 24 Ноември 2009г., изм. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.54 от 15 Юли 2011г., изм. ДВ. бр.15 от 21 Февруари 2012г., изм. ДВ. бр.38 от 18 Май 2012г., **изм. ДВ. бр.45 от 15 Юни 2012г.**

Глава първа.

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Този закон урежда опазването и закрилата на културното наследство на Република България.

(2) Държавата осигурява закрилата на културното наследство независимо от местонахождението му.

Чл. 2. (1) Културното наследство обхваща нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност.

(2) Културните ценности са обществено достояние и се ползват със закрила от държавни и общински органи в интерес на гражданите на Република България.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Културните ценности могат да бъдат публична и частна собственост. Те могат да са собственост на държавата, общините, на Българската православна църква и другите регистрирани вероизповедания, както и на физически и юридически лица.

Чл. 2а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Културните ценности, археологически обекти по смисъла на чл. 146, ал. 1, произхождащи от територията и акваторията на Република България, са публична държавна собственост.

(2) Културните ценности, правото на собственост върху които е придобито по реда на Закона за общинската собственост, са общинска собственост.

(3) Културните ценности, правото на собственост върху които е придобито от физически или юридически лица чрез правна сделка, по давност или чрез други придобивни способности и които не представляват публична държавна или общинска собственост, са частна собственост.

Чл. 3. (1) Този закон има за цел да създаде условия за опазване и закрила на културното наследство, устойчиво развитие на политиката по опазването му и да гарантира равен достъп на гражданите до културните ценности при спазване на следните принципи:

1. равнопоставеност на различните видове културно наследство при осъществяване на неговата закрила;

2. децентрализация на управлението и финансирането на дейностите по опазване на културното наследство;

3. публичност и прозрачност при управлението на дейностите по опазване на културното наследство.

(2) Правото на достъп до културното наследство е възможност да се ползват културните ценности, като се осигури физически или интелектуален достъп до тях, без да се увреждат или подлагат на риск.

(3) Държавата, общините и частните лица създават условия и гарантират на всяко лице равен достъп до културни ценности.

Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Държавната политика по опазване на културното наследство се провежда от министъра на културата във взаимодействие със съответните компетентни държавни и общински органи, Светия синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания, и гражданското общество.

Чл. 5. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Държавата организира опазването на културното наследство при природни бедствия и въоръжени конфликти. Дейностите по опазване на културни ценности, собственост на Българската православна църква или на другите регистрирани вероизповедания, се извършват с тяхно участие.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2009 г., в сила от 25.12.2009 г.) Опазването на културните ценности в случаите по ал. 1 се извършва по ред, определен с наредба на Министерския съвет по предложение на министъра на културата, министъра на отбраната и министъра на вътрешните работи.

Чл. 6. Културно наследство са:

1. наземни, подземни и подводни археологически обекти и резервати;
2. исторически обекти и комплекси;
3. архитектурни обекти и комплекси;
4. етнографски обекти и комплекси;
5. образци на парковото изкуство и ландшафтната архитектура;
6. (доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) природни ценности (образци), включително антропологични останки, открити при теренни проучвания, и останки на палеозоологията и култивирани растения;
7. индустриално наследство;
8. произведения на изящни и приложни изкуства;
9. народни занаяти;
10. документално наследство;
11. аудио-визуално наследство;
12. устна традиция и език;
13. книжовни и литературни ценности;
14. обичаи, обреди, празненства, ритуали и вярвания;
15. музика, песни и танци;
16. народна медицина;
17. кулинарни и енологички традиции;
18. народни игри и спортове.

Чл. 7. (1) Културна ценност е нематериално или материално свидетелство за човешко присъствие и дейност, природна даденост или феномен, което е от значение за индивида, общността или обществото и има научна или културна стойност.

(2) Културна ценност може да бъде и нематериално или материално свидетелство за човешко присъствие и дейност, което има научна или културна стойност и е от значение за Българската православна църква и другите регистрирани вероизповедания.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Културни ценности са и фрагменти от археологически или други предмети, които са в разрушен вид, съставляват малка част от автентична цялост на предмета, обезличени са в значителна степен, не притежават значима културна, научна или художествена стойност и могат да бъдат определени като масов материал. Те не подлежат на идентификация, но се включват в научно-спомагателния фонд на музеите при необходимост.

(4) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Не са културни ценности по смисъла на този закон:

1. машинно сечени монети и монетовидни предмети, които нямат значение за научните изследвания и експозиционната стойност, с изключение на особено редки и ценни екземпляри, идентифицирани по реда на този закон като културни ценности;

2. машинно произведени предмети, които не носят подпис или знак на своите автори или са произведени в големи количества, не притежават значима културна, научна или художествена стойност или не са свързани с историческа личност или събитие;

3. произведения на изкуството, собственост на български или чужди автори, или такива, които не са по-стари от 50 години;

4. антикварни предмети, непредставляващи произведения на изкуството, които не са по-стари от 100 години, с изключение на особено редки и ценни екземпляри, идентифицирани по реда на този закон като културни ценности;

5. остатъчен материал - отпадъчна субстанция, получена вследствие от човешка дейност, която няма функционално или художествено предназначение.

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) По предложение на министъра на културата или оправомощено от него длъжностно лице предмети с важно историческо, културно или научно значение по ал. 4 могат да бъдат идентифицирани по реда на този закон като културни ценности.

Чл. 8. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Опазването на културното наследство е системен процес на издирване, изучаване, идентификация, документиране, регистрация, консервация, реставрация и адаптация.

(2) Закрилата на културното наследство е система от мерки за осигуряване опазването му в интерес на обществото.

Чл. 9. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Недвижимото културно наследство обхваща културни ценности, които са трайно закрепени към земята, включително под водата, както и прилежащата им среда.

Чл. 10. Движимото културно наследство обхваща всички останали културни ценности, включително и под вода, с изключение на тези по чл. 9 и 42, чиято значимост не се променя в зависимост от местонахождението им.

Глава втора.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Чл. 11. (1) Националната система по опазване на културното наследство включва държавните и общинските органи за управление и контрол на дейностите по опазване на културното наследство, музеите, културните организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, както и Светия синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания.

(2) Органите и организациите по ал. 1 осъществяват дейността си в сътрудничество с Българската академия на науките, висшите училища, творчески съюзи, професионални сдружения и други неправителствени организации.

(3) Органите и организациите по ал. 1 и 2 осъществяват дейностите в съответствие с целите на този закон и национална стратегия за културното наследство, приета от Министерския съвет.

Чл. 12. (1) Държавната политика в областта на културното наследство се ръководи и осъществява от Министерския съвет.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Стратегическите цели за управление и опазване на културното наследство се включват в стратегията по чл. 2а от Закона за закрила и развитие на културата след широко обществено обсъждане с участието на заинтересовани научни и културни организации, юридически лица с нестопанска цел и регистрирани вероизповедания.

(3) Министерският съвет:

1. (отм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

2. приема планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;

3. предоставя концесии върху недвижими културни ценности;

4. създава държавни културни институти по предложение на министъра на културата.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) С решение на Министерския съвет:

1. недвижими археологически културни ценности - публична държавна собственост, се предоставят безвъзмездно за управление на ведомства и общини за осъществяване на дейности, свързани с опазването и представянето на културни ценности, за срок до 10 години по предложение на министъра на културата;

2. се извършва замяна на имот със статут на недвижима културна ценност с категория "световно значение" или "национално значение", деклариран или регистриран по реда на този закон, когато е собственост на физически или юридически лица, с равностоен имот - частна държавна собственост, или с право на строеж върху имоти - частна държавна собственост. Въз основа на решението на Министерския съвет ръководителят на съответното ведомство издава заповед и сключва договор за замяна.

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Въз основа на решението на Министерския съвет по ал. 4, т. 1 министърът на културата сключва договор, в който се уреждат правата и задълженията на двете страни.

(6) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Дейностите, свързани с опазване на недвижимите културни ценности по ал. 4, т. 1, както и осъществяването на други научни, културни, образователни и туристически дейности се извършват в съответствие с изискванията на този закон от археологически или специализиран исторически музей със седалище на територията на съответната община, а в случай че няма такъв - от най-близкия регионален музей, като отношенията между музея и ведомството или общината се уреждат с договор.

(7) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Въз основа на решението на Министерския съвет се извършва предаването и приемането на имота с протокол по образец, утвърден от министъра на културата. Срокът за предаването и приемането на имота се определя с решението на Министерския съвет.

(8) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Недвижимите културни ценности, предоставени за управление по реда на ал. 4, т. 1, не могат да се използват не по предназначение или да се предоставят за управление на трети лица.

(9) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) При нарушаване на забраните по ал. 8 или при извършени нарушения, свързани с неизпълнение на задължения по този закон, правото на управление се отнема.

(10) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Приходите от културни ценности постъпват по бюджета на съответното ведомство или община и се разходват за дейности по опазване на културни ценности, консервация и реставрация, за музейни и други дейности, свързани с опазването на културното наследство.

Чл. 13. (1) Светият синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания могат да правят предложение до министъра на културата за регистриране на културни ценности, които са от значение за Българската православна църква и другите регистрирани вероизповедания в съответствие с разпоредбите на този закон.

(2) Органите по ал. 1 след съгласуване с министъра на културата приемат правила за управляваните от тях културни ценности и създават органи за управлението им в съответствие с режимите за тяхното опазване.

(3) Ежегодно до 30 юни Светият синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания представят на министъра на културата доклад за дейността си по опазване на културните ценности за предходната година.

Чл. 14. (1) (Предишен текст на чл. 14 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Министърът на културата:

1. прави предложения за вписване на недвижими културни ценности в Списъка на световното наследство;

2. предоставя статут на недвижими културни ценности;

3. предоставя статут на национално богатство на движими културни ценности;

4. издава разрешения за извършване на теренни археологически проучвания;

5. издава разрешения за създаване на частни музеи;

6. издава удостоверения за регистрация на лица, които осъществяват търговска дейност с културни ценности;

7. издава разрешения за изработване на копия и реплики на културни ценности;

8. издава разрешения за представяне на културни ценности в национални и международни изложби;

9. възлага и приема планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;

10. организира и осъществява дейността по предоставяне на концесии на недвижими културни ценности и изпълнението на концесионните договори съгласно този закон и Закона за концесиите;

11. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) издава разрешения за износ съгласно Регламент (ЕО) № 116/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно износа на паметници

на културата (ОВ, L 39/1 от 10 февруари 2009 г.), наричан по-нататък "Регламент 116/2009", и разрешения за временен износ на движими културни ценности;

12. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) координира, организира и контролира дейността по:

- а) връщането на незаконно изнесените движими културни ценности - национално богатство;
- б) опазване на културното наследство, свързано с българската история и култура, извън територията на Република България;
- в) мониторинг на недвижими културни ценности;
- г) методология и определяне на режими за опазване на недвижимите културни ценности и тяхната среда;

13. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) съгласува:

- а) заданията за проектиране, плановете за опазване и управление, устройствените схеми и плановете, техните изменения, специфичните правила и нормативи към тях и инвестиционните проекти - за единични и групови недвижими културни ценности с категории "световно" и "национално значение", в предвидените от този закон случаи;
- б) заданията за проектите на музейни сгради и на постоянните експозиции на музеите;
- в) инвестиционните проекти за изграждане и поставяне на паметници, монументално-декоративни структури и елементи в публични пространства в урбанизирани и извънселищни територии, както и тяхното премахване;

14. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) упражнява правото на държавна собственост върху културни ценности;

15. води регистри на видовете културни ценности, на музеите и други регистри, предвидени в този закон;

16. осъществява и други правомощия, определени в закона.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Проектите и инициативите по ал. 1, т. 13 се съгласуват след решение на Специализиран експертен съвет по изобразителни изкуства, създаден към министъра на културата.

Чл. 15. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) В Министерството на културата се създава Инспекторат за опазване на културното наследство.

(2) Инспекторатът осъществява контрол за спазването на изискванията на този закон и на издадените въз основа на него актове, свързани със:

- 1. извършване на теренни и подводни археологически проучвания;
- 2. териториално-устройствена защита на недвижимите културни ценности;
- 3. опазване на движимите и недвижимите културни ценности в музеите;
- 4. извършване на консервация и реставрация на движимите и недвижимите културни ценности;
- 5. изпълнение на сключените концесионни договори;
- 6. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) опазване на книжовни и литературни културни ценности, съхранявани в библиотечните и архивните колекции - ръкописи, архивни документи и старопечатни издания;
- 7. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) извършване на сделките с движимите културни ценности.

(3) Инспекторатът контролира и изпълнението на изискванията на този закон от физическите и юридическите лица при условията и по реда на действащото законодателство.

Чл. 16. (1) Инспекторатът се състои от централно управление и регионални инспекторати по опазване на културното наследство.

(2) Регионалните инспекторати се създават във всеки един от районите за планиране по смисъла на Закона за регионалното развитие.

(3) Правомощията на инспекторите в регионалните звена се осъществяват в района за планиране по ал. 2.

(4) (Отм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.)

(5) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Областните управители на територията на района по ал. 2 създават материални и организационно-технически условия за дейността на инспекторите.

(6) (Доп. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2012 г.)

Структурата, функциите и числеността в централното управление и регионалните инспекторати се определят с устройствения правилник на Министерството на културата, а минималните изисквания за заемането на длъжностите "инспектор" - с Класификатора на длъжностите в администрацията.

Чл. 17. (1) Кметовете на общини организират и координират осъществяването на политиката по опазване на културното наследство на територията на съответната община, като:

1. оказват съдействие при извършването на дейности по издирване, изучаване, опазване и популяризиране на културните ценности съобразно правомощията си;

2. създават обществен съвет за закрила на културното наследство като съвещателен орган към общината.

(2) Общинските съвети:

1. приемат стратегия за опазване на културното наследство на територията на съответната община в съответствие с националната стратегия по чл. 12, ал. 2;

2. предоставят концесии върху обекти недвижими културни ценности - общинска собственост;

3. създават общински фонд "Култура" при условията и по реда на Закона за закрила и развитие на културата;

4. приемат правилници за устройството и дейността на общинските музеи, след съгласуване с министъра на културата;

5. осигуряват финансиране чрез целеви средства в общинския бюджет на дейностите по ал. 1, т. 1.

Чл. 18. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Националният институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) е държавен културен институт с национално значение и извършва дейност в областта на опазване на недвижимото културно наследство, включително и научноизследователска дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство.

(2) Националният институт за недвижимо културно наследство е юридическо лице на бюджетна издръжка - второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на културата.

(3) За осъществяване на функциите си НИНКН може да създава териториални звена.

Чл. 19. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Националният институт за недвижимо културно наследство:

1. подпомага министъра на културата при упражняване на неговите правомощия по провеждане на държавната политика в областта на опазването на недвижимото културно наследство;
  2. провежда дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство, включително и научноизследователска дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство;
  3. изготвя предварителни и комплексни оценки и мотивирани предложения за деклариране и за предоставяне на статут на недвижими културни ценности;
  4. прави предложение до министъра на културата за определяне на режимите за опазване на недвижимите културни ценности;
  5. извършва специализирано документиране на недвижими културни ценности и на наличната информация за тях;
  6. води публичен регистър на недвижимите културни ценности, поддържа национален документален архивен фонд и организира информационен център;
  7. създава и поддържа специализирана карта и регистри по смисъла на чл. 32, ал. 1, т. 2 от Закона за кадастъра и имотния регистър на недвижимото културно наследство;
  8. издава документи и дубликати, предоставя справки и копия на архивни материали;
  9. поддържа и развива информационна система за недвижимото културно наследство;
  10. изготвя проекти на планове за опазване и управление, експертизи, планови задания, пилотни проекти и други по недвижимото културно наследство по искане на физически и юридически лица;
  11. осъществява и други дейности, определени в закон.
- (2) За извършване на дейностите по ал. 1, т. 8 НИНКН събира такси в размери, определени с тарифа на Министерския съвет.

Чл. 20. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Устройството и дейността на НИНКН се определят с правилник, приет от Министерския съвет.

Чл. 21. (1) Центърът за подводна археология е държавен културен институт в областта на опазване на подводното археологическо наследство на Република България.
(2) Центърът за подводна археология е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище гр. Созопол и е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на културата.

Чл. 22. Центърът за подводна археология:

1. подпомага министъра на културата при упражняването на неговите правомощия по провеждане на държавната политика в областта на опазването на културното наследство под вода;
2. координира дейностите, свързани с управлението и изследването на подводното археологическо наследство;
3. поддържа регистър на подводните културни ценности.

Чл. 23. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Устройството и дейността на Центъра за подводна археология се определят с правилник, издаден от министъра на културата.

Чл. 24. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Музеят е културна и научна организация, която издирва, изучава, опазва и представя културни ценности, природни образци и антропологични останки с познавателна, образователна и естетическа цел.

Чл. 25. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Музей се създава при наличие на:

1. културни ценности, идентифицирани по реда на наредбата по чл. 107, ал. 1, които могат да бъдат представяни във вид на музейна експозиция;
2. сграден фонд, осигуряващ условия за съхраняването на движимите културни ценности, определени с наредбата по чл. 34, ал. 6, и условия за представянето на движимите културни ценности, определени с наредбата по чл. 185;
3. постоянен източник за финансиране дейността на музея (издръжка на сградата и персонала и средства за дейности за издирване, изучаване, опазване и представяне на движимите културни и природни ценности и образци);
4. специалисти с необходимата квалификация съгласно класификатора по чл. 37, ал. 2.

(2) Музеи могат да се създават:

1. за представяне на личности, дейности, явления и събития, както и с тематично обособени групи от произведения на изкуството, предмети и образци, които нямат качество на движими културни ценности или не са придобили качество на такива, но в съвкупност представляват научен, културен, обществен, религиозен или туристически интерес;
2. при наличие на сграден фонд, осигуряващ условия за съхраняване и представяне на предметите по т. 1.

(3) Създаването на музеи по ал. 2 и представянето на техните фондове в експозиции се урежда по ред, определен с наредба, издадена от министъра на културата.

Чл. 26. (1) По тематичен обхват музеите са:

1. общи, чиято дейност тематично обхваща различни области на знанието и изкуството и се осъществява на основата на различни по своята класификация културни ценности, включени в основния им фонд;
2. специализирани, чиято дейност обхваща една област на знанието или изкуството, обособен дял от нея или отделна тема от общественото развитие или природата и се осъществява на основата на включени в основния му фонд културни ценности, които по своята класификация определят тематичния му обхват.

(2) По териториален обхват на дейност музеите са:

1. национални, които осъществяват дейността си на територията на цялата страна;
2. регионални, които осъществяват дейността си на територията на две или повече общини;
3. местни, които осъществяват дейността си на територията на една община.

(3) Териториалният обхват и методическите функции на националните и регионалните музеи се определят от Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

(4) Тематичният и териториалният обхват на местните музеи се определят с акта за създаването им.

Чл. 27. (1) По форма на собственост музеите са държавни, общински, частни и със смесено участие.

(2) Държавните музеи се създават и осъществяват дейността си въз основа на предоставени от държавата културни ценности, сграден фонд и ежегодна държавна субсидия.

(3) Регионалните музеи се създават и осъществяват дейността си въз основа на предоставени от държавата или общината културни ценности, сграден фонд и се финансират по реда на чл. 40.

(4) Общинските музеи се създават и осъществяват дейността си въз основа на предоставени от общината културни ценности, сграден фонд и се финансират от общинския бюджет.

(5) Археологически културни ценности, както и други движими културни ценности - държавна собственост, могат да се предоставят възмездно или безвъзмездно за ползване и на регионалните и общинските музеи.

(6) Частните музеи се създават и финансират от физически или юридически лица въз основа на законно придобити от тях движими културни ценности.

(7) Държавата и общините могат да създават съвместно или с физически или юридически лица музеи със смесено участие. Тези музеи са културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза - музейна дейност.

(8) При музеите със смесено участие отношенията между страните се уреждат с учредителен акт, с който се определят правата и задълженията им при условията на чл. 25. Проектът на учредителен акт се съгласува с министъра на културата в тримесечен срок от искането.

Чл. 28. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи са културни и научни институти, които се създават, управляват, финансират, преобразуват и закриват при условията и по реда на този закон и на Закона за закрила и развитие на културата.

(2) Музеите могат да имат филиали, които се създават, преобразуват и закриват при условията и по реда, предвидени за съответния музей. Устройството и дейността на филиалите се определят с правилника на музея, към който са създадени.

(3) Държавните музеи, които притежават характеристиките по чл. 7, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата, могат да придобият статут на държавни културни институти с национално значение.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 101 от 2010 г., доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Към музеите се създават научни групи от специалисти с научна степен или заемащи академична длъжност. Научните групи се подчиняват в методическо отношение на специализираните научни институции. Редът за създаването и дейността им се определя с наредба на министъра на културата.

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Директор на държавен, регионален или общински музей може да бъде лице:

1. с висше образование с придобита образователно-квалификационна степен "магистър" по специалност от съответното професионално направление и

2. с професионален опит:

а) за държавни и регионални музеи - 5 години професионален опит в съответното професионално направление;

б) за общински музеи - три години професионален опит в съответното професионално направление.

(6) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Правоотношенията с директорите на музеи по ал. 5 възникват въз основа на конкурс за срок от 5 години, освен в случаите, когато в специален закон е предвидено друго. Конкурсът се провежда от комисия, назначена по реда на Кодекса на труда, в състава на която се включват и представител на Министерството на културата и двама музейни експерти.

Чл. 29. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Устройството и дейността на музеите се определят с правилници:

1. издадени от министъра на културата - за държавните музеи, създадени към министъра на културата;
2. издадени от ръководителя на ведомството - за държавните музеи, създадени към ведомства;
3. приети от общинския съвет - за регионални и общински музеи и музеи със смесено участие;
4. одобрени от собственика на музея - за частни музеи.

(2) В случаите на ал. 1, т. 2 и 3 правилниците се издават след съгласуване с министъра на културата или оправомощен от него заместник-министър.

Чл. 30. (1) Частните музеи са културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза - музейна дейност. Те осъществяват дейност след получаване на разрешение от министъра на културата.

(2) Разрешението за извършване на музейна дейност се издава въз основа на заявление, към което се прилагат и:

1. удостоверение за идентификация или паспорт - за културни ценности национално богатство и документ за регистрация на културните ценности;
2. документ, удостоверяващ правото на собственост или държането;
3. удостоверение за съдебна регистрация;
4. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) документи, удостоверяващи наличието на изискванията по чл. 25, ал. 1, т. 2, 3 и 4;
5. проект на устройствен правилник за дейността на музея.

(3) В тримесечен срок от постъпване на заявлението министърът на културата издава или мотивирано отказва да издаде разрешение.

(4) Разрешението за извършване на музейна дейност може да бъде отнето от министъра на културата по мотивирано предложение на директора на Инспектората, когато частният музей системно нарушава изискванията на този закон.

Чл. 31. Музеите се ръководят независимо от вида на организацията и формата на собственост:

1. методически - от Министерството на културата;
2. в административно-организационно отношение - от кмета на общината или собственика;
3. в научноизследователската дейност - от Българската академия на науките и съответните ведомствени и научноизследователски институти и учреждения.

Чл. 32. (1) В Министерството на културата се създава и води регистър на музеите, в който служебно се вписват:

1. националните, регионалните и общинските музеи - въз основа на акта за тяхното създаване;
2. частните музеи - въз основа на разрешението, издадено от министъра на културата;
3. музеите със смесено участие - въз основа на съдебно решение за вписване в съответния регистър.

(2) Обстоятелствата, които подлежат на вписване в регистъра по ал. 1, както и редът за вписване се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 33. (Отм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

Чл. 34. (1) Музеите формират основен, обменен и научно-спомагателен фонд.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Движимите културни ценности - национално богатство, формират Национален музеен фонд. Дейностите, свързани с управление на фонда, се определят в наредбата по ал. 6.

(3) В основния фонд се включват придобитите от музея и предоставените му за безвъзмездно ползване движими културни ценности с изключително голямо научно и културно значение - национално богатство, както и тези, които съответстват на неговия тематичен обхват.

(4) В обменния фонд се включват движими културни ценности, които не съответстват на тематичния му обхват, както и многократно повтарящите се културни ценности от основния му фонд.

(5) В научно-спомагателния фонд се включват предмети и други материали от значение за изследователската, експозиционната и образователната дейност на музея.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Редът за формирането, управлението и идентификацията на музейните фондове се определя в наредба, издадена от министъра на културата.

Чл. 35. (1) Основната дейност на музея е опазването и представянето на движими и недвижими културни ценности.

(2) Музеят издава научни, научнопопулярни и рекламни материали, както и осъществява оценителна дейност на културни ценности - собственост на други юридически или физически лица.

(3) Музеят може да извършва и друга стопанска дейност, когато тя е свързана с основната му дейност.

Чл. 36. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Националните и регионалните музеи с оглед на тематичния си обхват оказват методическа помощ на общинските, частните музеи и музеите със смесено участие.

Чл. 37. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Дейностите по чл. 35, ал. 1 и чл. 36 се извършват от лица, които притежават професионална квалификация съгласно изискванията, посочени в класификатора по ал. 2.

(2) Министърът на културата утвърждава класификатор на основните музейни длъжности и изискванията за тяхното заемане.

Чл. 38. (1) Директорите и служителите в националните, регионалните и общинските музеи и в музеите със смесено участие нямат право да придобиват колекции или отделни културни ценности от тематичния обхват на музея, освен по наследство, което се декларира в едномесечен срок от приемането на наследството.

(2) Директорите и служителите в музеите по ал. 1 подават декларация по образец, утвърден от министъра на културата, за притежаваните от тях културни ценности при заемане на длъжността.

(3) Лицата по ал. 1 нямат право да извършват търговска дейност с културни ценности от тематичния обхват на музея.

Чл. 39. Музеите се финансират със средства от:

1. републиканския бюджет и бюджетите на общините;
2. учредителите им;
3. собствени приходи;
4. събрани държавни такси за извършване на услуги и за издаване на документи и дубликати;
5. защитени проекти по международни и национални програми;
6. дарения, завещания, спонсорство.

Чл. 40. (1) Държавните музеи се финансират от републиканския бюджет чрез бюджета на ведомството, към което е създаден музеят.

(2) Регионалните музеи се финансират от:

1. общините, на чиято територия е седалището им, като за тяхната издръжка се осигуряват целево допълнителни средства от републиканския бюджет;
2. вноски, които правят в бюджетите им и общините, на чиято територия регионалните музеи развиват дейност, като техният размер се определя ежегодно с решение на съответните общински съвети.

(3) Общинските музеи се финансират от бюджета на съответната община.

(4) Частните музеи се финансират със средства на учредителите им.

(5) Музеите със смесено участие се финансират със средства от републиканския бюджет или бюджета на съответната община и собствени средства на учредителите им.

Чл. 41. (1) Държавните и общинските музеи са юридически лица на бюджетна издръжка, второстепенни разпоредители с бюджетни кредити.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

Глава трета.

НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Чл. 42. (1) Нематериално културно наследство са:

1. устни традиции и форми на изразяване, включително и езикът като носител на нематериално културно наследство;
2. художествено-изпълнителско изкуство;
3. социални обичаи, обреди и празненства;
4. знания и обичаи, които се отнасят до природата и вселената;
5. знания и умения, свързани с традиционните занаяти.

(2) В Министерството на културата се води регистър на нематериалното културно наследство по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 43. (1) Към министъра на културата се създава Национален съвет за нематериално културно наследство, който:

1. подпомага разработването на стратегия за опазване и популяризиране на традиционната българска култура и фолклор;
2. предлага мерки за прилагане на международни актове в областта на нематериалното културно наследство, по които Република България е страна;
3. предлага мерки за усъвършенстване на системите за опазване на нематериалното културно наследство;

4. дава препоръки по въпроси, свързани с проблеми на опазването, съхраняването и популяризирането на нематериалното културно наследство;
5. предлага за утвърждаване от министъра на културата елементите на нематериалното културно наследство, които да бъдат включени в национален представителен списък на нематериалното културно наследство.

(2) Съставът, функциите и дейността на съвета се определят с правилник, издаден от министъра на културата.

Чл. 44. Културните организации, създадени за опазване на нематериалното културно наследство и придобили статут на центрове на ЮНЕСКО, имат право на субсидия от държавния бюджет.

Глава четвърта.

МАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Чл. 45. Класификацията на недвижимите културни ценности се извършва въз основа на:

1. тяхната принадлежност към определен исторически период;
2. научната и културната област, към която се отнасят;
3. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) пространствената им структура и териториален обхват.
4. степента на застрашеност.

Чл. 46. Според принадлежността им към определен исторически период недвижимите културни ценности са: праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време.

Чл. 47. Според научната и културната област, към която се отнасят, недвижимите културни ценности са:

1. археологически: материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания;
2. исторически: сгради, съоръжения, други структури и паметни места, свързани със забележителни исторически събития и личности;
3. архитектурно-строителни: сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа, техническа, културно- и производствено-техническа, пространствена и функционална стойност;
4. художествени: произведения на изящните и приложните изкуства - неразделни елементи от пространствената среда, в която или за която са създадени;
5. урбанистични: обособими части от селищна територия и селищни образувания, чиито елементи са пространствено свързани и могат да се разграничат топографски;
6. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) културен ландшафт: съвкупността от пространствено обособени устойчиви културни напластявания, резултат от взаимодействие на човека и природната среда, характеризиращи културната идентичност на дадена територия;
7. парково и градинско изкуство: исторически паркове и градини от значение за развитието на паркоустройственото изкуство и наука;
8. етнографски: материални свидетелства за бит, занаяти, умения, обичаи и вярвания, които са свързани с пространствената среда;

9. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) културен маршрут: съвкупност от историческо трасе на традиционен път с включените към него обекти на недвижимо културно наследство и ландшафти.

Чл. 48. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Според пространствената структура и териториалния обхват недвижимите културни ценности са:

1. единични;

2. групови:

а) ансамбъл - териториално обособима структура от обекти на недвижимо културно наследство, чиито елементи се намират в определени смислови, пространствени и естетически връзки помежду си и с прилежащата им среда;

б) комплекс - разновидност на ансамбъла, чиито елементи са функционално свързани;

в) историческо селище - урбанизирана структура, наситена с културно-исторически ценности от една или няколко епохи;

г) историческа зона - обособена селищна, извънселищна, подземна територия или част от акватория, наситена с културни и исторически ценности от една или няколко епохи;

д) (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) археологически резерват - обособена територия или част от акватория, наситена с издирени или подлежащи на издирване под повърхността или наземни археологически културни ценности, включително археологически нива и/или културни напластявания, разкрити при строителни дейности.

Чл. 49. Според степента си на застрашеност недвижимите културни ценности са:

1. културни ценности в риск - за които съществува потенциална заплаха от нанасяне на щети или унищожаване поради:

а) разположение в земетръсни зони, зони на мащабни строителни проекти, в близост до територии с голям риск от наводнения или прогресиращи промени от геологически, климатични и други природни фактори;

б) опасност от избухване на въоръжен конфликт и терористични нападения;

2. застрашени културни ценности - за които съществува реална опасност от нанасяне на щети, вандализъм, унищожаване или от сериозно нарушаване на тяхната цялост поради:

а) бърз разпад на оригиналната им субстанция, водеща до сериозна промяна в структурата;

б) бързо влошаване на състоянието на околната среда;

в) видима загуба на автентичния вид.

Чл. 50. (1) Според културната и научната стойност и обществената значимост недвижимите културни ценности се включват в следните категории:

1. "световно значение" - вписаните в Списъка на световното наследство;

2. "национално значение" - археологическите резервати, както и други културни ценности с изключителна стойност за културата и историята на страната;

3. "местно значение" - свързаните с културата и историята на населени места, общини или области;

4. "ансамболово значение" - поддържащите пространствената характеристика и архитектурната типология на груповата ценност, към която принадлежат;

5. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) "за сведение" - самостоятелни обекти с ниска индивидуална стойност - носители на информация за научната и културната област, към която се отнасят.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Редът за определяне категорията на недвижимите културни ценности по ал. 1 се определя с наредба на министъра на културата.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Статутът на археологическите резервати по ал. 1, т. 2 се определя с този закон, като те са посочени в списък съгласно приложението.

Чл. 51. Класификацията на движимите културни ценности се извършва въз основа на:

1. тяхната принадлежност към определен исторически период;
2. научната и културната област, към която се отнасят.

Чл. 52. Според принадлежността им към определен исторически период движимите културни ценности са: праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време.

Чл. 53. Според научната и културната област, към която се отнасят, движимите културни ценности са:

1. археологически: движими вещи, открити в земята, на повърхността ѝ или под водата и свидетелстващи за епохи и цивилизации, които са обект на археологията;
2. етнографски: движими вещи, които са свидетелства за начина на живот и работа, традициите, обичаите, обредите, вярванията и занаятите и дават възможност да се проучат етническите характеристики и промените в материалната и нематериалната култура;
3. исторически: движими вещи, свързани с исторически събития и с живота и дейността на изтъкнати личности;
4. (доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) художествени: произведения на изобразителните изкуства във всичките им техники и разновидности, включително образци на филателията;
5. природни: образци от флората, фауната, палеонтоложки и минерални образувания;
6. технически: произведения на техническата култура;
7. архивни: документи с културно и научно значение, независимо от времето, мястото, носителя и техниката на създаването им;
8. книжовни: ръкописни културни ценности до края на 18 век, старопечатни редки и ценни издания, които притежават научна, културна, полиграфическа или библиографска стойност;
9. литературни: документални и веществени културни ценности, свързани с цялостната история на литературата.

Чл. 54. (1) Според научната и културната стойност движимите културни ценности могат да получат статут на национално богатство.

(2) Национално богатство е културна ценност с изключително значение за науката, културата, природата или техническия прогрес, чието разрушаване, повреждане или погиване е непоправима загуба за обществото и която отговаря на поне един от следните критерии:

1. да представлява единствен, най-характерен или рядък пример за човешка дейност или творчество за периода, от който произхожда;
2. да е с доказана автентичност и да има висока научна и художествена стойност;
3. да е свързана или да представлява свидетелство за идеи, вярвания, събития или изтъкнати личности, които са имали решаващо значение за развитието на обществото.

Глава пета.

ОПАЗВАНЕ НА НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Раздел I.
Идентифициране

Чл. 55. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Идентифицирането на обектите на недвижимото културно наследство е системен процес на издирване, изучаване и предварителна оценка на изследвания обект като недвижима културна ценност.

Чл. 56. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Идентифицирането на обектите на недвижимото културно наследство включва:

1. издирване - локализиране и установяване на основната видова принадлежност на обекта чрез обхождане и оглед на място или изследване на архивни и материални свидетелства;
2. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) изучаване - интердисциплинен научно-изследователски процес, обхващащ проучване на място, разкриване на научната и културната характеристика на обекта и документиране;
3. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) предварителна оценка - установяване на признаци на изследвания обект като недвижима културна ценност.

Чл. 57. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Издирване и изучаване на недвижими културни ценности, с изключение на археологическите, се извършва от НИИКН, от научни организации, висши училища, музеи, физически и юридически лица по:

1. ежегодни териториални програми, утвърдени от министъра на културата, или
2. предложения на общинските органи, областните управители, физически и юридически лица.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Издирване и изучаване на недвижимите археологически ценности се извършват от лица, получили разрешение за извършване на теренни проучвания по реда на този закон.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Предварителната оценка по чл. 56, т. 3 на недвижимите културни ценности, с изключение на разкритите при спасителни теренни проучвания археологически обекти, се извършва от НИИКН въз основа на научната оценка на лицата по ал. 1 и 2, по реда на наредбата по чл. 50, ал. 2.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Предварителната оценка на разкритите при спасителни теренни археологически проучвания обекти се извършва от експертната комисия, определена по реда на чл. 159, ал. 2. Редът за дейността на комисията се определя с наредбата по чл. 50, ал. 2.

Раздел II.
Деклариране

Чл. 58. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Декларирането на обекти, които могат да бъдат определени като недвижими културни ценности, се извършва със заповед на министъра на културата по предложение на директора на НИИКН, въз основа на предварителната оценка по чл. 57, ал. 3 и 4. Предложението включва предварителна категоризация, класификация и временни режими за опазване на тези обекти.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Със заповедта по ал. 1 се определят предварителната класификация и категория на обекта на недвижимото културно наследство и временните режими за неговото опазване.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В случаите когато от предварителната оценка по чл. 57, ал. 3 се установи, че изследваният обект не притежава признаци на недвижима културна ценност, директорът на НИНКН изготвя мотивирано предложение до министъра на културата за отказ за деклариране.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., предишна ал. 3 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Всяко физическо или юридическо лице може да прави предложение за деклариране на недвижими обекти до Министерството на културата. Предложението може да се прави и чрез съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство.

Чл. 59. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Декларационният акт и приложенията към него се съхраняват в НИНКН, като копия от тях се изпращат до съответните общински администрации, които поддържат местните архиви на недвижимите културни ценности, както и до съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство и по компетентност до Центъра за подводна археология.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Общинските администрации уведомяват писмено собствениците на декларираните недвижими обекти, а за археологическите - и директора на съответния регионален музей, в 14-дневен срок от получаване на декларационния акт и изпращат незабавно копие от уведомлението на съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство, който уведомява НИНКН за това.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Временният режим за опазване на недвижими обекти, влиза в сила от датата на уведомяването на собственика им по ал. 2 и е задължителен за всички физически и юридически лица.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Декларираните недвижими обекти имат статут на недвижими културни ценности до установяването им като такива по реда на този закон.

Чл. 60. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Националният институт за недвижимо културно наследство води публичен регистър на издадените по чл. 59, ал. 1 декларационни актове и на актовете за прекратяване на временния режим по чл. 62, ал. 1.

Чл. 61. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., предишен текст на чл. 61, изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Декларираните недвижими обекти подлежат на заключителна оценка във връзка с регистрирането им като културни ценности, която се извършва от НИНКН при взаимодействие със специализирани институции и компетентни лица.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Със заключителната оценка по ал. 1 се извършва установяване на културната и научна стойност и обществената значимост на обекта, неговата автентичност, степен на съхраненост и взаимодействие със средата и обществото.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Недвижимите археологически обекти, на които се предоставя статут на недвижими културни ценности по реда на този закон, подлежат на заключителна оценка. Когато недвижимите археологически обекти се намират на територията на групови археологически ценности, те подлежат на заключителна оценка за предоставянето им на статут като единични недвижими културни ценности.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) За издирени и проучени недвижими обекти на културното наследство, за които има достатъчно данни за изготвяне на заключителна оценка, не се прилагат разпоредбите на чл. 58, ал. 1 и 2 и предоставянето или отказът за предоставяне на статут на недвижима културна ценност се извършва по реда на глава пета, раздел III.

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Заключителната оценка на обектите по ал. 1, 3 и 4 се извършва по ред, определен с наредбата по чл. 50, ал. 2.

Чл. 62. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато от комплексната оценка се установи, че декларираните недвижими обекти не притежават качества на недвижими културни ценности, министърът на културата, след писмено становище на директора на НИНКН, издава мотивиран акт, с който прекратява временния им режим по чл. 59, ал. 3.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато от заключителната оценка по чл. 61, ал. 3 се установи, че недвижим археологически обект не притежава качества на културна ценност, статутът му се отнема със заповед на министъра на културата.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., предишна ал. 2, доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Министерството на културата уведомява общинските администрации и съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство и по компетентност Центъра за подводна археология за издадения акт по ал. 1 или 2 в 7-дневен срок.

(4) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Общинските администрации уведомяват писмено собствениците на недвижими обекти в 7-дневен срок от получаването на акта по ал. 3.

Чл. 63. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Отказите на министъра на културата за деклариране на недвижими културни ценности, декларационните актове и актовете по чл. 62, ал. 1 могат да се оспорват от собствениците на недвижими обекти в 14-дневен срок от съобщаването им по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Раздел III.

Предоставяне на статут на недвижима културна ценност (Загл. изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

Чл. 64. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато от заключителната оценка по чл. 61, ал. 1, 3 и 4 се установи, че обекти на недвижимото културно наследство имат качества на недвижими културни ценности, директорът на НИНКН прави предложение до министъра на културата за тяхната класификация, категоризация и режими за опазване във връзка с предоставянето на статут на недвижими културни ценности.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Към министъра на културата се създава Специализиран експертен съвет. В състава на съвета се включват директорът на НИНКН, директорът на Центъра за подводна археология, директорът на Инспектората и по един представител на специализираните институти при БАН, на Камарата на архитектите, както и експерти по реставрация и консервация, вписани в регистъра по чл. 165, и други специалисти, определени от министъра на културата.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Специализираният експертен съвет изготвя становище до министъра на културата в едномесечен срок от получаване на предложението по ал. 1.

(4) По искане на министъра на културата съветът може да разглежда и други въпроси по опазване на недвижимите културни ценности, като изготвя становище за това.

(5) Устройството, организацията на работа и финансирането на съвета се определят с правилник на министъра на културата.

Чл. 65. (1) (Предишен текст на чл. 65 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Статут на недвижими културни ценности се предоставя за:

1. недвижими културни ценности с категория "световно значение" - с вписването им в Списъка на световното наследство от Комитета за Световно наследство към ЮНЕСКО, по предложение на министъра на културата;

2. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) групови недвижими културни ценности с категория "национално значение" - със заповед на министъра на културата след съгласуване с министъра на регионалното развитие и благоустройството, а когато в границите на недвижимата културна ценност попадат защитени територии по Закона за защитените територии или защитени зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие - и с министъра на околната среда и водите;

3. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) всички останали категории недвижими културни ценности - със заповед на министъра на културата.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Заповедите на министъра на културата по ал. 1, т. 2 и 3 се обнародват в "Държавен вестник".

Чл. 66. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Министърът на културата чрез съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство уведомява общинските администрации за издадения акт по чл. 65 в 14-дневен срок.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Общинските администрации уведомяват писмено собствениците за издадения акт в 14-дневен срок от получаването му.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Актовете за предоставяне на статут по чл. 65, ал. 1, т. 2 и 3, както и отказите могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 67. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Предложение в случаите по чл. 65, ал. 1, т. 1 се прави за регистрирани недвижими културни ценности с национално значение, включени в Индикативната листа за културното и природното наследство на Република България.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Физическо или юридическо лице може да отправя искане до министъра на културата за включване на недвижима културна ценност в Индикативната листа. Общините могат да отправят искане по изречение първо само за недвижимото културно наследство на тяхната територия.

(3) Разглеждането на искането по ал. 2 се извършва по реда на чл. 64.

(4) Индикативната листа се одобрява от:

1. министъра на културата - в частта за недвижимите културни ценности, или

2. министъра на културата и от министъра на околната среда и водите - в частта за смесени природни и културни ценности.

(5) Актовете по ал. 4, както и отказите могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 68. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Националният институт за недвижимото културно наследство води Национален регистър на недвижимите културни ценности, в който се вписват актовете на органите по чл. 65.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Информация за статута на имота като недвижима културна ценност, описана с нейния идентификатор съгласно Закона за кадастъра и имотния регистър, се предоставя от НИНКН на Агенцията по геодезия, картография и кадастър. Агенцията по геодезия, картография и кадастър предоставя данните на Агенцията по вписванията в 14-дневен срок съгласно чл. 6, ал. 1 от Закона за кадастъра и имотния регистър.

(3) В 14-дневен срок от уведомяването по ал. 2 Агенцията по вписванията отбелязва по партидата на съответния имот, че има статут на недвижима културна ценност.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) При прехвърлителни сделки и при наследяване на имоти - недвижима културна ценност, Агенцията по вписванията уведомява в 14-дневен срок НИНКН за това обстоятелство.

Чл. 69. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Промените на статута на недвижима културна ценност, както и отписването от регистъра по чл. 68 се извършват по реда за деклариране и предоставяне на статут.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Редът за идентифициране, деклариране и предоставяне на статут на недвижимите културни ценности се определя с наредбата по чл. 50, ал. 2.

(3) С наредбата по ал. 2 се определят и достъпът до регистъра по чл. 68, ал. 1 и подлежащите на вписване обстоятелства.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Условието и редът за изработването и поддържането на специализираните карти регистри на недвижимото културно наследство се определят с наредба на министъра на културата и министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Раздел IV.

Права и задължения на собствениците или ползвателите на недвижими културни ценности

Чл. 70. Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности имат право:

1. на консултации, експертни съвети и препоръки от компетентните органи за опазването на културната ценност;
2. да реализират приходи от входни билети, рекламни материали, както и от възпроизвеждане на културната ценност във фотографско, компютърно, видео- и друго изображение при условията и по реда на този закон;
3. да кандидатстват за подпомагане по програми, финансово осигурени от държавния, общинския бюджет или от други източници, за извършване на аварийни, укрепителни, консервационни и реставрационни работи, необходими за опазване на културната ценност;
4. да събират и получават доброволни парични и други помощи и дарения от отделни лица и институции.

Чл. 71. (1) Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности са длъжни да:

1. полагат необходимите грижи за тяхното опазване, съхранение и поддържане в добро състояние при спазване на разпоредбите на този закон и актовете по прилагането му;
2. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) уведомяват незабавно НИНКН, регионалните инспекторати по опазване на културното наследство и общинските органи за настъпили увреждания по тях или за действия спрямо тях в нарушение на този закон;

3. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) съгласуват по реда на чл. 84, ал. 1 и 2 проектите по чл. 80, ал. 3 и чл. 83;

4. предоставят необходимите документи и да осигуряват достъп и съдействие на компетентните органи при осъществяване на правомощията им, посочени в закона;

5. предоставят публичен достъп, когато ползването на недвижимата културна ценност е свързано с експозиционна дейност;

6. предоставят безплатен публичен достъп до недвижимата културна ценност за целите на научноизследователската дейност, при условие че не се пречи на нормалното ѝ ползване и не се увреждат законните интереси на собственика, концесионера или ползвателя.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) При унищожаване на недвижимата културна ценност поради неизпълнение на задълженията по ал. 1, т. 1 и 2 лицата по ал. 1 са длъжни да я възстановят в същия вид - с оригиналните обемно-пространствени параметри и архитектурни и художествени характеристики. Срокът за възстановяване се определя от министъра на културата.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижим имот, в който е открит или съществуват данни за наличие на недвижим археологически обект, са длъжни да осигуряват достъп на компетентните органи за инспектиране на физическото му състояние и да изпълняват предписанията за неговото опазване.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижим имот, в който е съхранена и експонирана недвижимата археологическа културна ценност, са длъжни да осигуряват публичен достъп при условията, определени с наредбата по чл. 185.

Чл. 72. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) При наличие на обстоятелства, застрашаващи недвижимата културна ценност от увреждане или разрушаване, собственикът, концесионерът или ползвателят на имота е длъжен да уведоми кмета на общината, директора на регионалния музей и регионалния инспекторат по опазване на културното наследство по местонахождението на недвижимата културна ценност и да предприеме незабавни действия по обезопасяването ѝ.

(2) При възникване на обстоятелствата по ал. 1 за недвижими археологически културни ценности, включително случаите по чл. 160, ал. 2, собственикът, концесионерът или ползвателят на имота, в който се намира културната ценност, уведомява органите по ал. 1 и директора на регионалния музей, а за София-град и София-област - Националния археологически институт с музей при БАН.

(3) Кметът на общината или оправомощено от него длъжностно лице и регионалният инспекторат по опазване на културното наследство дават незабавно съответни указания за аварийно-временно укрепване и определят срок за изпълнението им.

(4) При неизпълнение на задълженията по ал. 1 и 2 и на съответните указания по ал. 3 в определения срок общината извършва необходимото обезопасяване и аварийно-временно укрепване за сметка на лицето по чл. 71, ал. 1, в срок до 14 дни след изтичането на срока по ал. 3.

(5) За наличието на обстоятелствата по ал. 1, както и за дадените указания по ал. 3 и предприетите мерки ръководителят на регионалния инспекторат незабавно уведомява министъра на културата.

Чл. 73. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В 14-дневен срок от даване на съответното указание по чл. 72, ал. 3 за недвижими културни ценности, с изключение на археологическите, кметът на общината назначава комисия, която включва инспектор от регионалния инспекторат по опазване на културното наследство, представители на НИИКН, на регионалната дирекция за национален строителен контрол и на общината. За художествени, етнографски и исторически недвижими културни ценности в комисията се включва и представител на съответния по тематичен обхват музей, а за действащи обекти с религиозно предназначение - и представител на съответното регистрирано вероизповедание.

(2) Комисията установява с констативен протокол състоянието на недвижимата културна ценност, както и вида и обема на необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни работи. Към протокола се прилагат подробно описание на културната ценност според данните за нейната идентификация и регистрация и данни за собственика.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Въз основа на констативния протокол кметът на общината в 14-дневен срок издава заповед, с която задължава лицата по чл. 71, ал. 1 за тяхна сметка да извършат в определен срок необходимите укрепителни, консервационни, реставрационни и ремонтни дейности по проектна документация, съгласувана по реда на чл. 84, ал. 1 и 2. Заповедта се съобщава на заинтересованите лица и може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като обжалването не спира изпълнението ѝ.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) За археологически недвижими културни ценности се прилагат разпоредбите на чл. 160, ал. 3.

Чл. 74. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Когато комисията по чл. 73, ал. 1 предлага демонтиране и последваща реконструкция по автентични данни на недвижимата културна ценност, нейният собственик изготвя и представя в Министерството на културата графична, текстова и фотодокументация, достатъчна за изпълнението на реконструкцията. След положително становище на министъра на културата или оправомощени от него длъжностни лица кметът на общината издава заповед за демонтиране на недвижимата културна ценност.

(2) Заповедта по ал. 1 се съобщава на заинтересованите лица и може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването на заповедта не спира изпълнението ѝ.

(3) Недвижимата културна ценност се реконструира въз основа на представената документация по ал. 1 и инвестиционен проект, съгласуван по реда на чл. 84.

Чл. 75. Копие от заповедите по чл. 73, ал. 3 и чл. 74 се изпраща на регионалния инспекторат по опазване на културното наследство по местонахождението на имота.

Чл. 76. (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато заповедите по чл. 73, ал. 3 и чл. 74 не са изпълнени в определения срок, необходимите проектни укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни дейности или реконструкция по автентични данни на недвижимата културна ценност или на част от нея се извършват от държавата, съответно общината.

(2) Дейностите по ал. 1 се извършват въз основа на заповед на:

1. министъра на културата - за недвижими културни ценности с категория "световно" или "национално значение";

2. кмета на общината - в останалите случаи.

(3) В заповедта по ал. 2 се посочва стойността на разходите за извършване на дейностите по ал. 1, която се определя въз основа на експертна оценка на независими оценители.

(4) Обжалването на заповедта по ал. 2 не спира изпълнението ѝ.

(5) Въз основа на заповедта по ал. 2 върху имота се вписва законна ипотека в полза на държавата, съответно общината, за обезпечение на вземането им за направените от тях разноски.

(6) Държавата, съответно общината, може да поиска за направените от нея разноски от съда да постанови незабавно изпълнение и да издаде изпълнителен лист по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс.

Чл. 77. При системно неизпълнение на задълженията по чл. 71, ал. 1, т. 1, установено по надлежния ред, се прилагат разпоредбите на чл. 73 - 76.

Раздел V.

Териториалноустройствена защита

Чл. 78. Териториалноустройствената защита на недвижимото културно наследство обхваща:

1. режими за опазване;

2. устройствени схеми на защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство;

3. устройствени планове на защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство и специфични правила и нормативи към тях;

4. планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;

5. проектиране, съгласуване и одобряване на устройствените планове и на проектните документации (инвенстиционни инициативи и проекти за намеси) в защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство и контрол по тяхното прилагане и изпълнение;

6. финансиране и извършване на дейности в недвижимите културни ценности и в охранителните им зони за целите на тяхното опазване и експониране.

Чл. 79. (1) Режимът за опазване на недвижимата културна ценност се определя с акта за нейното деклариране или за предоставяне на статут.

(2) С режима за опазване на недвижимата културна ценност се посочват териториалният обхват и предписанията за опазване на недвижимата културна ценност и нейната среда.

(3) Териториалният обхват се определя от границите на недвижимата културна ценност и на охранителната ѝ зона.

(4) Когато единична културна ценност няма определен териториален обхват в акта за деклариране или за предоставяне на статут, за нейни граници се смятат границите на имота, за охранителна зона - територията, обхващаща непосредствено съседните имоти, а при улици до 14 метра - и срещулежащите през улицата имоти, както и уличното пространство между тях.

(5) Единичните и груповите недвижими културни ценности с техните граници и охранителни зони формират защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство, които се отразяват в кадастралните карти съгласно Закона за кадастъра и имотния регистър и в общите и подробните устройствени планове съгласно Закона за устройство на територията.

(6) Защитени територии са и археологическите обекти, намиращи се в земните пластовете, на тяхната повърхност, на сушата или под вода, като временните им граници и охранителни зони се определят с разрешението за теренно проучване.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато в определени зони има данни за наличие на археологически обекти, министърът на културата може със заповед да ги обяви по реда на чл. 64 за защитени територии по смисъла на ал. 6.

(8) При отправено искане от религиозните институции Министерският съвет, съответно общинският съвет, може да разреши в недвижими културни ценности по чл. 88, т. 4 - държавна или общинска собственост, да се извършват обредни ритуали и богослужения при спазване на режимите за опазването им.

(9) (Отм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.)

Чл. 80. (1) С устройствените схеми се определят целите, задачите и начините за устройство на защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство, обвързано с режимите за опазване.

(2) Общи и подробни устройствени планове за защитените територии и специфичните правила и нормативи към тях се изготвят в съответствие с режимите за опазване на недвижимите културни ценности.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Устройствови схеми и планове по чл. 78 и специфичните правила и нормативи към тях, заданията за тяхното изготвяне и скиците с предложенията по чл. 135, ал. 2 от Закона за устройство на територията преди одобряването им се съгласуват по реда на чл. 84.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Не се съгласуват устройствови схеми, устройствови планове и специфични правила и нормативи към тях, които не са съобразени с режимите за опазване на недвижимите културни ценности.

Чл. 81. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В плановете за опазване и управление на единични или групови недвижими културни ценности се включват режимите, специфичните правила и нормативи по чл. 78, т. 1 и 3 и се определя:

1. обща характеристика на защитената територия за опазване на недвижимото културно наследство;
2. цели и организация на управлението;
3. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) дългосрочна и краткосрочни програми на дейностите по опазване на недвижимата културна ценност и по прилагане на плана;
4. финансиране на дейностите по прилагане на плана;
5. участие на партньорите в процеса по прилагане на плана;
6. условия и препоръки за осъществяване на дейностите по прилагане на плана;
7. система за мониторинг на защитената територия и осигуряване на спешни аварийно-спасителни мероприятия в нея;
8. система за контрол по прилагане на плана.

(2) Планове по ал. 1 се изготвят задължително за:

1. недвижимите културни ценности, включени в Индикативната листа за културното и природното наследство на Република България;
2. археологическите резервати;
3. груповите недвижими културни ценности с национално значение;
4. единичните недвижими културни ценности с национално значение - в случаите, когато се предоставят на концесия.

(3) Планове по ал. 1 могат да се изготвят и за други недвижими културни ценности по инициатива и при възлагане и финансиране от техния собственик, ползвател или концесионер, или общината, на чиято територия те се намират.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Плановете за опазване и управление на единични или групови недвижими културни ценности подлежат на обществено обсъждане по ред, определен с наредбата по ал. 5.

(5) Обхватът, структурата, съдържанието и методологията за изработването на плановете по ал. 1 се определят с наредба на Министерския съвет.

Чл. 82. (1) Плановете за опазване и управление се възлагат и финансират от:

1. министъра на културата или от лицата по чл. 67, ал. 2 - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 1;
2. министъра на културата - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 2 и 4;
3. общината, на чиято територия е груповата недвижима културна ценност - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 3.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

Плановете за опазване и управление и заданията за тяхното изготвяне се съгласуват:

1. с министъра на културата по реда на чл. 84, ал. 1 и 2;
2. със съответната община, когато не е възложител на плана, както и със заинтересовани институции.

(3) Плановете за опазване и управление на недвижими културни ценности се приемат от:

1. Министерския съвет - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 1 и 2;
2. министъра на културата - в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 3 и 4;
3. общинския съвет на съответната община, на чиято територия е недвижимата културна ценност - в случаите по чл. 81, ал. 3.

(4) Плановете по ал. 3, т. 1 се внасят в Министерския съвет по предложение на министъра на културата след съгласуване с министъра на регионалното развитие и благоустройството, а когато в границите на недвижимата културна ценност попадат защитени територии по Закона за защитените територии и Закона за биологичното разнообразие - и с министъра на околната среда и водите.

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Актовете за приемане по реда на ал. 3 на плановете за опазване и управление на недвижими културни ценности се обнародват в "Държавен вестник".

Чл. 83. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1)

Инвестиционните проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство се одобряват и строежите се изпълняват по реда на Закона за устройство на територията след съгласуване по реда на чл. 84, ал. 1 и 2, както следва:

1. в единични културни ценности и в техните граници:

а) програми, задания, визи за проектиране, инвестиционни проекти за: консервация, реставрация, адаптация, експониране, реконструкция по автентични данни, пристрояване, надстройкаване, конструктивно укрепване, делба, промяна на предназначението, ремонти и преустройства, цветови фасадни решения, художествено осветление, паркоустройство и благоустройство;

б) визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за ново основно и допълващо застрояване, а при наличие на археологически недвижими културни ценности - и проектите по част конструкции, и за сградните отклонения за присъединяване към мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура;

в) искания и документация за извършване на текущи и аварийни ремонти и укрепителни работи;

г) схеми и проекти за преместваеми обекти, включително за настилки, огради, чешми, улично осветление и други елементи на градското обзавеждане, рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи, както и електрически и газификационни табла, външни климатични съоръжения, антени на мобилни оператори;

2. в охранителни зони на единични културни ценности и в границите на групови културни ценности, ако с режимите за опазване не е определено друго:

а) визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за: ново основно и допълващо застрояване, реконструкция, надстрояване, пристрояване, ремонти и преустройства с промяна на външния вид на строежите, а при археологически недвижими културни ценности - и проектите по част "конструкции", и за сградните отклонения за присъединяване към мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура;

б) визи за проектиране и инвестиционни проекти за паркоустройство и благоустройство;

в) схеми и проекти за преместваеми обекти, включително за настилки, огради, чешми, улично осветление и други елементи на градското обзавеждане, рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи, както и електрически и газификационни табла, външни климатични съоръжения, антени на мобилни оператори;

г) искания и документация за извършване на външни текущи и аварийни ремонти, при които се променят архитектурните и/или художествените характеристики на строежите;

3. в охранителни зони на групови културни ценности, ако с режимите за опазване не е определено друго - визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за: ново основно застрояване, надстрояване и пристрояване, а при археологически недвижими културни ценности - и проектите по част "конструкции", и за сградните отклонения за присъединяване към мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура.

(2) При намеси в недвижими културни ценности, в техните граници и охранителни зони - за категории "световно" и "национално значение", и за археологически недвижими културни ценности, независимо от категорията им, освен документациите по ал. 1 се съгласуват и проекти на транспортната и техническата инфраструктура.

(3) Въвеждането в експлоатация на строежи по ал. 1 и 2, извън случаите по чл. 83а, ал. 2, се извършва след положително становище на министъра на културата или на оправомощени от него длъжностни лица, а екзекутивната документация по смисъла на Закона за устройство на територията се съгласува по реда на чл. 84, ал. 1 и 2.

(4) В случаите когато към подробен устройствен план за територия или за част от територия на културното наследство няма съгласуван работен устройствен план, се представя и обемно устройствено проучване, което обхваща имота - обект на проектиране, и непосредствено съседните му имоти.

(5) Преместване, премахване изцяло или частично на недвижима културна ценност, както и премахване на растителност и паркови елементи в недвижими културни ценности - градинско и парково изкуство, се разрешават по реда на Закона за устройство на територията след положително становище и при условия, определени от органа по ал. 3. Изречение първо се прилага и в случаите по чл. 59, ал. 4.

(6) Промяна на предназначението на поземлен имот, в чийто обхват попадат недвижими културни ценности или техни охранителни зони, се съгласува по реда на чл. 84, ал. 1 и 2.

Чл. 83а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Не се въвеждат в експлоатация по реда на Закона за устройство на територията недвижими културни ценности, по които е изпълнена:

1. фасадна консервация и реставрация;
  2. консервация и реставрация на художествени елементи и стенописи в интериор;
  3. теренна консервация на археологически културни ценности.
- (2) Приемането на изпълнението на дейностите по ал. 1 се извършва от комисия, съставът на която се определя в зависимост от вида и обема на извършените дейности. Комисията се назначава със заповед на министъра на културата или оправомощено от него длъжностно лице.
- (3) Комисията по ал. 2 проверява представената документация за обекта, установява качеството на изпълнените консервационни и реставрационни работи и предлага на министъра на културата да приеме или мотивирано да откаже приемането на изпълнението.
- (4) Министърът на културата издава заповед за приемане на изпълнените консервационни и реставрационни дейности в едномесечен срок след представянето на протокола от комисията.
- (5) Възложителят предава екземпляр от документацията за обекта в НИНКН за попълване на досието на недвижимата културна ценност.
- (6) В случаите когато комисията по ал. 2 предлага отказ за приемане на изпълнените работи, с протокола се дават указания и се определят отговорно лице и срокове за изпълнението им.

Чл. 84. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Съгласуването по този раздел се извършва с писмено становище и заверка с печат върху графичните материали в двумесечен срок от датата на постъпване на съответната документация.

- (2) Съгласуването се извършва от министъра на културата или оправомощени от него длъжностни лица след писмено становище на НИНКН.
- (3) Проектите за планове за опазване и управление, плановите задания, пилотните проекти и други по недвижимото културно наследство, изготвени от НИНКН, се съгласуват по реда на ал. 1 и 2 след становище от Специализирания експертен съвет по чл. 64, ал. 2.
- (4) За съгласуването по ал. 1 и 2 се подава заявление по образец, утвърден от министъра на културата.
- (5) Отказът за съгласуване се мотивира писмено.
- (6) Отказът по ал. 5 може да бъде обжалван по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 85. Контролът по прилагането и изпълнението на мерките на териториалноустройствената защита на недвижимите културни ценности се осъществява от Инспектората към Министерството на културата съвместно с компетентните държавни и общински органи.

Раздел VI.

Концесия върху недвижими културни ценности

Чл. 86. (1) Недвижимите културни ценности - държавна и общинска собственост, могат да се предоставят на концесия при условията и по реда на Закона за концесиите и при спазване на изискванията на този закон.

- (2) Концесия по ал. 1 се предоставя при спазване на режимите за опазване на съответната недвижима културна ценност, както и на условията за провеждане на интегрирана консервация.

(3) Обект на концесията може да бъде една или повече единични или групови културни ценности или части от тях.

(4) Обектът на концесията включва и концесионна територия, която се определя с подробен устройствен план при спазване на режимите за опазване на конкретната недвижима ценност.

(5) Концесионната територия включва териториалния обхват на обекта на концесията и може да включва и поддържаща зона на обекта на концесията, когато са държавна, съответно общинска собственост.

(6) Поддържащата зона включва територия, която е необходима за извършване на дейностите по управление, поддържане и експлоатация на обекта на концесията.

(7) Площта на поддържащата зона се обосновава и се определя с подробния устройствен план по ал. 4.

Чл. 87. Концесията за недвижима културна ценност може да включва извършването на строителни и монтажни работи само ако са съвместими с режимите за опазване на съответната недвижима културна ценност. В тези случаи върху концесионната територия концесионерът изгражда при условия и по ред, определени с концесионния договор:

1. необходимата техническа инфраструктура за експлоатацията на обекта на концесията;
2. сгради, съоръжения и преместваеми обекти, свързани с управлението, поддържането и експлоатацията на обекта на концесията.

Чл. 88. Не се предоставя концесия за недвижими културни ценности:

1. с категория световно значение;
2. (доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) археологически резервати или части от тях, с изключение на посочените в списък, утвърден от министъра на културата по реда на чл. 64;
3. музейни сгради и комплекси;
4. които са религиозни храмове и по предназначението си са свързани с практическите нужди за извършване на обредни ритуали и богослужения от съответната религиозна институция по смисъла на Закона за вероизповеданията.

Чл. 89. (1) Органи по чл. 19, ал. 1 и 2 от Закона за концесиите за недвижимите културни ценности са:

1. министърът на културата - за обектите държавна собственост;
2. кметът на общината по местонахождение на обекта на концесията - за обектите общинска собственост.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В екипите за подготвителни действия и в комисиите за провеждане на процедурите за предоставяне на концесии върху недвижими културни ценности се включва най-малко по един представител на Министерството на културата, на НИНКН, а когато концесионният имот включва и археологически недвижими културни ценности - и представител на Националния археологически институт и музей при БАН (НАИМ при БАН).

(3) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Съгласуването на проектите на решения за откриване на процедура за предоставяне на концесия върху недвижими културни ценности по чл. 103 от Закона за концесиите се извършва след становище на НИНКН, а за археологическите недвижими културни ценности - и становище на НАИМ при БАН. Едновременно с проектите за решения за съгласуване се изпращат и:

1. обосновката на концесията с концесионните анализи и приложенията към тях;

2. проектите на документацията за участие и на концесионен договор.

Чл. 90. (1) С концесионния договор не могат да се променят режимите за опазване на недвижимата културна ценност, обект на концесията, определени по реда на този закон.
(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Концесионерът е длъжен да осигурява ежегодно средства за опазване и поддържане на недвижимите културни ценности на територията на концесионния имот, а при наличие на археологически ценности или данни за археологически обекти - и средства за археологически проучвания до пълното проучване на концесионираната зона. Концесионерът може да изгражда съответна инфраструктура, сгради и помощни съоръжения само върху чист от археологически находки терен в рамките на поддържащата зона.
(3) Концесията се предоставя за срок до 20 години. Срокът на концесията може да бъде продължен до 15 години, ако не се установи по надлежния ред неизпълнение на задълженията по концесионния договор.

Чл. 91. (1) (Изм. - ДВ, бр. 45 от 2012 г., в сила от 01.09.2012 г.) Петнадесет на сто от паричните постъпления от концесионни плащания за държавни концесии се превеждат по бюджета на общината по местонахождение на обекта на концесията при условията и по реда на чл. 81 от Закона за концесиите.
(2) (Отм. - ДВ, бр. 45 от 2012 г., в сила от 01.09.2012 г.)
(3) Паричните постъпления от концесионните плащания за общински концесии и от гаранции и обезщетения се разходват, както следва:
1. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) тридесет на сто - за проучване и опазване на недвижими културни ценности;
2. тридесет на сто - в приход на общински фонд "Култура";
3. четиридесет на сто - в приход на общинския бюджет.

Глава шеста.

ОПАЗВАНЕ НА ДВИЖИМОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Раздел I.

Издирване

Чл. 92. (1) Издирването на движимите културни ценности обхваща получаване и документиране на информация от различни източници, включително и теренни проучвания.
(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Теренните проучвания се осъществяват по реда на глава седма.

Чл. 93. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Лице, намерило вещ в случаите по чл. 88 и 91 от Закона за собствеността, е длъжно в 7-дневен срок да уведоми и най-близкия държавен, регионален или общински музей.
(2) Лицето е длъжно да запази вещта във вида и състоянието, в които я е намерило, до предаването ѝ на компетентните органи.
(3) Лице, което не изпълни изискванията на ал. 1, няма правата по чл. 111 и не може да придобие право на собственост върху намерената вещ по давност.

Чл. 94. (1) Оправомощен представител на музея, уведомен за намерената вещ, е длъжен незабавно да направи оглед на вещта и да поеме съхранението ѝ.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Идентификацията се извършва от музея, поел съхранението, а когато вещта не отговаря на тематичния му обхват - от най-близкия държавен, регионален или общински музей със съответния тематичен обхват.

(3) Движими вещи, държавна или общинска собственост на основание чл. 89, ал. 1 и чл. 91, ал. 1 от Закона за собствеността, ако бъдат идентифицирани като културни ценности, се включват във фонда на музея.

(4) Когато движимата вещ бъде идентифицирана като културна ценност - национално богатство, тя се регистрира в Националния музеен фонд.

Чл. 95. (1) На лицата, предали вещи по реда на чл. 93 или съобщили ценна информация за такива вещи, се дължи възнаграждение. Възнаграждение не се дължи, ако лицето не е изпълнило някое от задълженията си по чл. 93.

(2) Размерът на възнаграждението се определя с оглед значението на вещта и приноса на лицето за нейното запазване при условия и по ред, определени в наредба на министъра на културата.

Раздел II.

Идентификация и регистрация

Чл. 96. (1) Идентификацията е дейност, чрез която се определя дали дадено нематериално или материално свидетелство съответства на критериите за културна ценност, както и неговата класификация и категоризация по реда на този закон.

(2) Идентификация на културни ценности се извършва от националните и регионалните музеи самостоятелно или съвместно с други научни или културни организации и висши училища.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Идентификацията на културни ценности се извършва от комисия, назначена от директора на музея. В комисията се включват трима музейни експерти, като при необходимост може да бъдат включвани и други експерти от съответната област, вписани в регистъра по ал. 4, както и лица, вписани в регистъра по чл. 165.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В Министерството на културата се създава и поддържа регистър, в който се вписват лицата по ал. 3, които притежават образователно-квалификационна степен "магистър" и най-малко 5 години стаж в съответната професионална област. Редът за водене на регистъра се определя с наредба на министъра на културата.

Чл. 97. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Държавните, регионалните и общинските музеи задължително извършват идентификация при придобиване на вещ, която може да се определи като културна ценност. Идентификацията се извършва по реда на наредбата по чл. 34, ал. 6.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Държавните и общински органи и институции, притежаващи вещи, които могат да се определят като културни ценности, са длъжни да поискат идентификацията им от съответния по тематичен обхват държавен или регионален музей.

- (3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Физически и юридически лица, притежаващи вещи или колекции от вещи, които могат да се определят като културни ценности, могат да поискат тяхната идентификация от съответния по тематичен обхват държавен или регионален музей.
- (4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Търговец, получил разрешение за извършване на търговска дейност с културни ценности, може да извършва идентификация на културните ценности, предлагани от него за продажба. Идентификацията се извършва преди провеждане на обявения аукцион или друга продажба.
- (5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Произведения на съвременното изкуство, собственост на техните автори или на наследниците на авторите, подлежат на идентификация при условията на този закон само ако това е поискано от собствениците или наследниците.
- (6) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Не подлежат на идентификация археологически предмети, монети и монетовидни предмети и произведения на изобразителните изкуства, внесени на територията на страната, с произход от други държави, в случаите когато са придружени с документ за произхода и за способа на придобиването им.
- (7) (Предишна ал. 5, изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Към искането за идентификация лицата по ал. 2, 3 и търговецът по ал. 4 прилагат документ, удостоверяващ правото на собственост или държане, и декларация за произхода и способа за придобиването на вещта. За неверни данни деклараторът носи отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс.
- (8) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Идентификацията по ал. 2, 3 и 4 се извършва по ред, определен с наредбата по чл. 107.

Чл. 98. (1) За резултатите от идентификацията се изготвя експертно заключение, подписано от всички членове на комисията. В експертното заключение комисията посочва, че:

1. вещта не съответства на изискванията за културна ценност, или
2. вещта съответства на изискванията за културна ценност;
3. за вещта са налице достатъчно данни за съответствие и на критериите за национално богатство - в случаите по т. 2.

(2) Експертното заключение се съобщава на лицата по чл. 97, ал. 2, 3 и 4 в 7-дневен срок от подписването му.

(3) Въз основа на експертното заключение по ал. 1, т. 1 и 2 директорът на музея в едномесечен срок издава удостоверение. Към удостоверението за културна ценност се прилага и предписание за нейното съхранение, а когато тя е придобита от музея, директорът разпорежда нейното вписване в инвентарната книга.

Чл. 99. (1) В случаите по чл. 98, ал. 1, т. 3 директорът на съответния музей прави предложение до министъра на културата за предоставяне на статут на национално богатство в 7-дневен срок от подписването на експертното заключение.

(2) Статут на национално богатство се предоставя от министъра на културата въз основа на експертно заключение, изготвено от специализиран експертен съвет.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 101 от 2010 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Специализираният експертен съвет по ал. 2 се състои от 11 постоянни членове - трима представители на Министерството на културата и осем представители на различни държавни, научни и културни организации по опазване на културното наследство, от които поне един е специалист с квалификация "уредник в галерия за изкуства", с минимален стаж 5 години в областта на пазара на художествени произведения. При необходимост се привличат експерти в съответната област.

(4) Постоянните членове на Специализирания експертен съвет се назначават от министъра на културата за срок 5 години. Привлечените членове се определят с решение на съвета за всеки конкретен случай на предоставяне на статут на национално богатство. Структурният състав и организацията на работа на съвета се определят с правилник на министъра на културата.

Чл. 100. (1) Специализираният експертен съвет разглежда и се произнася по предложението по чл. 99, ал. 1 в тримесечен срок от получаването му.

(2) Специализираният експертен съвет се произнася с експертно заключение, подписано от две трети от всички членове, че културната ценност:

1. отговаря на критериите за национално богатство, или
2. не отговаря на критериите за национално богатство.

(3) Експертното заключение в 7-дневен срок от подписването му се представя на министъра на културата.

(4) Въз основа на експертното заключение по ал. 2, т. 1 министърът на културата издава заповед за предоставяне на статут на национално богатство и разпорежда вписване на културната ценност като национално богатство в регистъра на движимите културни ценности.

(5) Експертното заключение по ал. 2, т. 2 се съобщава в 14-дневен срок на лицата по чл. 97, ал. 2, 3 и 4 и на музея, направил предложението за предоставяне на статут на национално богатство.

Чл. 101. Министърът на културата не издава заповед в случаите по чл. 100, ал. 4, а директорът на музея не издава удостоверение по чл. 98, ал. 3 или по чл. 100, ал. 5, ако има данни да се предположи, че вещите - обект на идентификация, са незаконно придобити. В тези случаи те уведомяват органите на Министерството на вътрешните работи и прокуратурата.

Чл. 102. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В Министерството на културата се създава и води регистър на движимите културни ценности, придобили статут на национално богатство по реда на чл. 100.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В регистъра по ал. 1 се вписват културните ценности, национално богатство, които са:

1. държавна или общинска собственост;
2. колекция;
3. собственост на физически или юридически лица.

(3) Вписването на културните ценности в регистъра се извършва от длъжностно лице, определено от министъра в случаите по чл. 100, ал. 4, или от лице, определено от директора на съответния музей по чл. 98. Вписаната в регистъра културна ценност получава пореден регистрационен номер.

(4) При промяна на собствеността върху регистрирана културна ценност, в 7-дневен срок от настъпването ѝ, нейният приобретател или упълномощено от него лице е длъжно да уведоми лицата по ал. 3 за отразяване на обстоятелството в регистъра.

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В музеите се създават и водят регистри на идентифицираните от тях движими културни ценности. Информацията от регистрите се предоставя в Министерството на културата по реда на наредбата по чл. 107.

Чл. 103. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) За културни ценности по чл. 102, ал. 1 министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице издава паспорт, който съдържа следните минимални идентификационни данни за културната ценност национално богатство:

1. снимка или друго изображение;
2. информация за вид, размери и тегло, материал и техника на изработка, особени белези;
3. наименование и автор, ако са известни;
4. дата и място на намиране;
5. кратко описание;
6. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) предписания за опазване.

Чл. 104. (1) Издадените по реда на този раздел индивидуални административни актове се оспорват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(2) При оспорването по административен ред компетентен да разгледа жалбата или протеста срещу актовете във връзка с предоставянето на статут на културна ценност е министърът на културата.

Чл. 105. (1) Отношенията между лицата по чл. 97, ал. 3 и музея, извършващ идентификацията, се уреждат с писмен договор.

(2) Не се заплащат разходите по идентификацията на културна ценност:

1. когато лицето по чл. 97, ал. 3 и 4 я дари на музея, извършил идентификацията.
2. (отм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) За издаване на удостоверение за идентификация на движими вещи като културни ценности лицата по чл. 97, ал. 3 заплащат държавна такса, определена с тарифата по чл. 4, ал. 2, т. 4 от Закона за закрила и развитие на културата.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато при идентификацията на културните ценности е възможно да се обособи група от две или повече културни ценности с много близки характеристики, изработка, периодизация или други сходни белези, тя се разглежда като един предмет за целите на идентификацията, като за нея се изготвя едно експертно заключение и се заплаща единична такса.

Чл. 106. Резултатите от идентификацията на културни ценности - собственост на физически или юридически лица, могат да се публикуват след получаване на писмено съгласие на собствениците.

Чл. 107. (1) Редът за извършване на идентификация се определя с наредба на министъра на културата.

(2) С наредбата по ал. 1 се определят и редът за водене на регистъра на движимите културни ценности и поддържането на базата данни, както и обстоятелствата и промените в тях, подлежащи на вписване.

Раздел III.

Колекции (Загл. изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

Чл. 108. Колекция е съвкупност от движими културни ценности, които в своята цялост и тематична свързаност имат научна и културна стойност.

Чл. 109. Колекционер е физическо или юридическо лице, собственик или държател на културни ценности, идентифицирани като колекция и вписани в регистъра по чл. 102.

Чл. 109а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Държавни органи, ведомства, юридически лица с нестопанска цел и регистрирани вероизповедания могат да създават обществени колекции, които в своята цялост имат обществена значимост, както и да осигуряват представянето им в експозиции. Създаването и управлението на обществените колекции се извършват по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 110. Колекционерът поддържа регистър, който трябва да съдържа описателен и фотографски каталог на всяка една от културните ценности в колекцията, информация за нейната консервация и реставрация, както и удостоверение или паспорт, издадени по реда на раздел II от тази глава.

Раздел IV.

Права и задължения на собствениците и ползвателите на движими културни ценности

Чл. 111. (1) Юридическите и физически лица, собственици или ползватели на колекции или отделни движими културни ценности, регистрирани по реда на този закон, имат право:

1. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) на безплатни консултации, експертни съвети и препоръки от компетентните органи за опазването на културната ценност;
2. да ги предават за временно съхранение в музей, ако по обективни причини не могат да осигурят правилното им съхранение;
3. да ги експонират временно в държавни, общински и частни музеи; отношенията между страните се уреждат с писмен договор;
4. да получават възнаграждение при предоставянето им за участие в национални и международни изложби;
5. да кандидатстват по международни и национални програми за финансова помощ за опазването им;
6. да поискат съдействие от компетентните органи за тяхното възстановяване или връщане, в случай че са били откраднати или незаконно изнесени;
7. на данъчни облекчения, определени със закон.

(2) Музеят, в който са идентифицирани движимите културни ценности, може да ги приеме в случаите по ал. 1, т. 2, ако има условия за тяхното съхранение. Отношенията между собственика или ползвателя и музея се уреждат с писмен договор.

Чл. 112. Юридическите и физическите лица, собственици или ползватели на колекции или отделни движими културни ценности, имат следните задължения:

1. да ги поддържат за своя сметка с грижата на добър стопанин, както и да изпълняват дадените предписания за тяхното опазване и сигурност;
2. при промяна на собствеността да информират купувача, че движимите културни ценности са защитени от закона;
3. да осигуряват достъп и да съдействат на контролните органи да осъществяват правомощията си, установени в закона;
4. да уведомяват компетентните органи при констатирани повреди и престъпни посегателства.

Раздел V.

Сделки с движими културни ценности

Чл. 113. (1) Възмездни прехвърлителни сделки с движими културни ценности се извършват само ако са идентифицирани и регистрирани по реда на този закон.

(2) Възмездни прехвърлителни сделки с културни ценности национално богатство се извършват след писмено уведомяване на министъра на културата. В този случай държавата има право да ги придобие като първи купувач чрез министъра на културата при същите условия. Ако в 7-дневен срок от уведомяването държавата не е упражнила правото си по изречение второ, може да бъде извършена сделка с друго лице.

(3) Сделките, сключени в нарушение на ал. 1 и 2, са нищожни.

Чл. 114. (1) Музеи могат да извършват сделки с културни ценности при условията и по реда на този закон.

(2) (В сила от 10.04.2010 г.) Националните, регионалните, общинските музеи и музеите със смесено участие могат да извършват правни сделки с културни ценности само от обменния си фонд след разрешение на министъра на културата или от ръководителя на ведомството, към което са създадени, съответно от кмета на общината.

(3) Частните музеи могат да извършват правни сделки с културни ценности от основния и обменния си фонд по реда на чл. 113, ал. 2.

(4) Приходите по ал. 2 и 3 остават в бюджета на съответния музей и се разходват само за придобиване, консервация и реставрация на културни ценности.

(5) Музеите могат да получават дарения от юридически и физически лица на вещи, които могат да се определят като културни ценности и не са идентифицирани и регистрирани по реда на този закон.

Чл. 115. Търговска дейност с културни ценности могат да извършват лица, регистрирани по Търговския закон или по Закона за кооперациите.

Чл. 116. (1) В Министерството на културата се създава и води регистър на лицата, извършващи търговска дейност по чл. 115.

(2) Министърът на културата издава удостоверение за регистрация след подаване на заявление. Към заявлението се представят и:

1. документи, удостоверяващи наличието на подходящи условия за съхранение на културните ценности - предмет на търговската дейност;
2. удостоверение за регистрация в съответния регистър;
3. декларация по образец, утвърден от министъра на културата, че лицето не упражнява професия, свързана с опазването на културните ценности.

(3) Министърът на културата издава удостоверение за регистрация в едномесечен срок от подаване на заявлението по ал. 2.

(4) Министърът на културата в срока по ал. 3 отказва да издаде удостоверение за регистрация, ако лицето не отговаря на изискванията за извършване на търговска дейност с културни ценности или подадените документи са непълни или неточни.

(5) Отказът на министъра на културата може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(6) При промяна на обстоятелствата, вписани в регистъра, лицето е длъжно да уведоми министъра на културата в 14-дневен срок от настъпването на промяната.

(7) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Условието за съхранение на културните ценности по ал. 2, т. 1 се определят с наредбата по чл. 127.

Чл. 117. (1) Лицето, получило удостоверение за регистрация на търговска дейност с културни ценности, е длъжно да води собствен регистър, който съдържа:

1. удостоверение за идентификация или паспорт на културната ценност, както и регистрационния номер по чл. 102, ал. 3;
2. трите имена на предишния и на новия собственик;
3. цена и дата на сделката;
4. удостоверение за правото на първи купувач при сделки с културни ценности национално богатство.

(2) Лицата по ал. 1 са длъжни да осигуряват достъп и да оказват съдействие на компетентните органи при осъществяване на техните правомощия.

Чл. 118. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Съхранението на културни ценности и извършването на търговска дейност с тях не могат да се осъществяват в едни и същи помещения заедно с други вещи, с които се търгува, освен в случаите когато вещите имат сходен характер с културните ценности.

Чл. 119. (1) Търговска дейност на културни ценности може да се извършва и чрез търг (аукцион).

(2) Търг е продажба с публичен характер, при която предложението се отправя до неограничен кръг от лица и наддавателните предложения на участниците в търга са адресирани към лицето, което ръководи наддаването. Когато търгът се ръководи от натоварено от продавача трето лице, то трябва да е упълномощено.

(3) Участниците в наддаването са обвързани от предложенията си според условията на търга. Лицето, което ръководи наддаването, възлага вещта на участника, предложил най-високата цена.

(4) Продажбата се смята за сключена с възлагането на вещта и купувачът придобива правото на собственост върху нея. За него възниква задължение да плати незабавно цената, освен ако от условията на търга не следва друго.

(5) Ако купувачът не плати цената по ал. 4, продавачът може да се откаже от договора. В този случай чл. 87 от Закона за задълженията и договорите не се прилага.

(6) Продажба на търг, сключена в резултат от действия, които противоречат на закон или на добрите нрави, може да бъде обявена за недействителна по искане на всеки заинтересован в 10-дневен срок от възлагането.

Чл. 120. (1) Търговската дейност чрез търг се извършва от търговец, вписан в регистъра по чл. 116 и получил разрешение от министъра на културата за извършване на тръжна дейност с предмет културни ценности.

(2) Заявление за издаване на разрешението по ал. 1 се подава до министъра на културата и към него се прилагат вътрешни правила за тръжна дейност, както и списък на правоспособните лица, регистрирани по чл. 96, ал. 4.

(3) Разрешението се издава за срок 5 години.

(4) Министърът на културата издава разрешението по ал. 1 в едномесечен срок от подаване на заявлението по ал. 2.

(5) Министърът на културата в срока по ал. 4 отказва да издаде разрешение, ако лицето не отговаря на условията по ал. 1 и 2.

(6) Отказът на министъра на културата може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(7) При промяна на обстоятелствата, при които е издадено разрешението по ал. 1, лицето е длъжно да уведоми министъра на културата в 14-дневен срок от настъпването на промяната.

Чл. 121. (1) Министърът на културата с мотивирана заповед отнема разрешението по чл. 120, ал. 1 при:

1. организиране на търг в нарушение на чл. 122, ал. 1;

2. неизпълнение на изискванията по чл. 120, ал. 2 или ал. 7;

3. обявяване на първоначална симулативна цена на вещите от каталога по чл. 122, ал. 1.

(2) При отнемане на разрешението по ал. 1 лицето няма право да кандидатства за издаване на идентично разрешение за срок една година от датата на отнемането му.

(3) Заповедта по ал. 1 може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 122. (1) Аукционистът уведомява министъра на културата за всеки търг най-малко 45 дни преди провеждането му и представя каталог с предлаганите за продажба културни ценности.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) С каталога се удостоверява извършена идентификация на културните ценности, като той съдържа информация, определена с наредбата по чл. 107.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Разпоредбата на ал. 2 не се прилага за културни ценности - национално богатство.

Чл. 123. След уведомяването по чл. 122 аукционистът публикува обявление за търга на интернет страницата си и в два централни ежедневника най-малко 15 дни преди провеждането на търга.

Чл. 124. (1) Държавата има право да придобие като първи купувач културна ценност национално богатство, предложена за продажба на търг, по първоначално обявената цена.

(2) Правото по ал. 1 се упражнява в едномесечен срок от представянето на каталога по чл. 122.

Чл. 125. При провеждането на всеки търг може да присъства оправомощено от министъра на културата длъжностно лице, което следи за реда на провеждане на търга.

Чл. 126. (В сила от 10.04.2010 г.) Музеите могат да участват на търг след разрешение на министъра на културата, след като представят списък на културните ценности, които ще се предлагат.

Чл. 127. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Редът за издаване на разрешенията по този раздел, условията за съхранение на културните ценности и редът за осъществяване на търговска дейност, както и за водене на регистъра по чл. 116 се определят с наредба на министъра на културата.

Раздел VI.

Износ и временен износ на движими културни ценности

Чл. 128. (1) Износът и временният износ на движими културни ценности от територията на страната се извършват с разрешение или сертификат за износ.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Износът и временният износ на движими културни ценности от митническата територия на Общността се извършват с разрешение за износ съгласно Регламент 116/2009 и Регламент (ЕИО) № 752/93 на Комисията от 30 март 1993 г. за установяване на разпоредби за прилагането на Регламент (ЕИО) № 116/2009 на Съвета относно износа на паметници на културата.

(3) Изнасянето и временното изнасяне на движими културни ценности от територията на Република България към други държави - членки на Общността, се извършва със сертификат за износ.

(4) Към министъра на културата се създава и води регистър на издадените разрешения по ал. 2, на сертификатите по ал. 3, както и на отказите за издаването им.

Чл. 129. (1) Не се допуска износ от митническата територия на Общността и изнасяне от територията на Република България към други държави - членки на Европейския съюз, на движими културни ценности, които:

1. представляват национално богатство, или
2. са регистрирани в основния фонд на музеите.

(2) Движими културни ценности по ал. 1 могат да бъдат само временно изнасяни за:

1. представяне пред чуждестранна публика, при условие че са налице гаранции за тяхната сигурност;

2. осъществяване на консервационно-реставрационни работи, при условие че те не могат да се извършат на територията на страната.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Срокът по ал. 2 не може да е по-дълъг от 4 години. При мотивирана необходимост този срок може да бъде продължен еднократно с не повече от 6 месеца.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В случаите по ал. 2, т. 1 съответната финансова гаранция се осигурява чрез застрахователна полица или се поема от държавата с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

Чл. 130. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Разрешение за износ съгласно Регламент (ЕО) № 116/2009 или за временно изнасяне на движими културни ценности по чл. 129, ал. 2 се издава от министъра на културата или оправомощено от него длъжностно лице.

(2) Разрешенията по ал. 1 се издават в едномесечен срок.

(3) Отказът за издаване на разрешение за износ или временен износ може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(4) Редът за издаване на разрешенията за износ или временно изнасяне по ал. 1 се определя с наредба на министъра на културата и на министъра на финансите.

Чл. 131. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Сертификатът за износ по чл. 128, ал. 3 се издава от министъра на културата или от оправомощени от него длъжностни лица. Условието и редът за издаването му се определят с наредбата по чл. 130, ал. 4.

Раздел VII.

Връщане на незаконно изнесени движими културни ценности национално богатство

Чл. 132. Движими културни ценности национално богатство, които са изнесени незаконно от територията на страната и са открити на територията на друга държава - членка на Европейския съюз, наричана по-нататък "държава членка", както и тези, които са изнесени незаконно от територията на държава членка и са открити на територията на Република България, подлежат на връщане съгласно разпоредбите на този раздел.

Чл. 133. Министърът на културата е централният орган, който координира, организира и контролира дейността по връщането на незаконно изнесените движими културни ценности национално богатство в сътрудничество с централните органи в другите държави членки, които координират тази дейност на своята територия.

Чл. 134. На връщане при условията и по реда на този раздел подлежи движима културна ценност, която преди или след незаконния ѝ износ от територията на държава членка е със статут на национално богатство и:

1. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) влиза в една от категориите съгласно приложението към Регламент 116/2009, или
2. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) не влиза в нито една от категориите съгласно приложението към Регламент 116/2009, но е неразделна част от обществени колекции, включени в инвентара на музеи, архиви, библиотеки, или от инвентарите на религиозни институции.

Чл. 135. (1) Всички органи и лица са длъжни незабавно да уведомят министъра на културата, в случай че разполагат с информация за незаконно изнесени от територията на Република България движими културни ценности национално богатство.

(2) Министърът на културата:

1. при наличие на информация за незаконен износ на движими културни ценности национално богатство проверява, ако това е необходимо, нейната достоверност;
2. започва процедурата по връщането на движими културни ценности национално богатство, изнесени незаконно от територията на Република България, като отправя искане до съответната държава членка;
3. незабавно уведомява съответния централен орган на държавата членка, до която е отправено искането по т. 2, в случай че е предложил на нейна територия съдебно производство за връщане на незаконно изнесените движими културни ценности национално богатство.

(3) Държавните и общинските органи съобразно своята компетентност, както и лицата са длъжни да оказват съдействие на министъра на културата при осъществяване на правомощията му по този раздел.

Чл. 136. (1) Всяка държава членка може да отправи искане до министъра на културата за издирване на движима културна ценност национално богатство, изнесена незаконно от нейната територия, и за установяване самоличността на владелеца или държателя ѝ. Искането трябва да съдържа цялата информация, необходима за улесняване на издирването, като специално се посочи действителното или предполагаемото местонахождение на предмета.

(2) След получаване на искането министърът на културата уведомява за това съответните органи, в чиито правомощия е установяването на местонахождението на движимата културна ценност национално богатство, както и самоличността на нейния владелец или държател.

(3) Органите по ал. 2 съобразно своите правомощия сътрудничат на министъра на културата, като:

1. информират за издирванията и за предполагаемото или действителното местонахождение на съответната движима културна ценност национално богатство, както и за всички други факти и обстоятелства, свързани с незаконния ѝ износ;

2. издирват и установяват местонахождението на предмета по т. 1 и самоличността на неговия владелец или държател.

(4) В случай че искането е изпратено до органите по ал. 2, те са длъжни незабавно да го препратят на министъра на културата.

Чл. 137. (1) Министърът на културата:

1. уведомява централния орган на отправилата искане държава членка, когато движимата културна ценност национално богатство бъде открита и са налице основания да се смята, че е изнесена незаконно от нейната територия;

2. предприема необходимите мерки по физическото опазване на вещта по т. 1;

3. предприема необходимите временни мерки за предотвратяване на всякакви действия, които могат да осуетят връщането на вещта по т. 1.

(2) Министърът на културата осигурява възможност на компетентния орган на отправилата искане държава членка да провери дали намерената вещ отговаря на изискванията на чл. 134, като проверката трябва да се извърши в двумесечен срок от уведомлението по ал. 1, т. 1.

(3) Ако проверката не бъде извършена или резултатът от нея не бъде съобщен в срока по ал. 2, разпоредбите на ал. 1, т. 2 и 3 не се прилагат.

(4) Министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице съдейства за постигане на споразумение за връщане на движимата културна ценност национално богатство между нейния владелец или държател и отправилата искането държава членка при наличието на официално съгласие за това и от двете страни. В този случай министърът или оправомощеното от него длъжностно лице действа като посредник в преговорите между тях.

(5) Министърът на културата уведомява заинтересованите държави членки при откриване на територията на Република България на движима културна ценност национално богатство, за която са налице основания да се смята, че е изнесена незаконно от територията на друга държава членка.

Чл. 138. (1) Отправилата искане държава членка може да започне съдебно производство, като предяви иск срещу владелеца или държателя за връщане на изнесените незаконно от нейната територия движими културни ценности национално богатство.

(2) Към иска по ал. 1 се прилагат:

1. документ, описващ вещта, чието връщане се иска;

2. потвърждение, че вещта е движима културна ценност национално богатство;

3. декларация от компетентния орган на съответната държава членка, че е изнесена незаконно от нейната територия;

4. данни за самоличността на лицето, срещу което се подава искът;

5. данни за стойността на вещта, определена към датата на подаване на иска, в български лева.

Чл. 139. (1) Искът по чл. 138 може да се предяви не по-късно от една година от момента, в който отправилата искането държава членка е узнала местонахождението на движимата културна ценност национално богатство, и самоличността на нейния владелец или държател.

(2) Във всички случаи съдебно производство по чл. 138 не се образува, а образуваното се прекратява, ако са изминали повече от 30 години от незаконния износ на движимата културна ценност национално богатство от територията на отправилата искане държава членка.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Когато искът е за връщане на движими културни ценности национално богатство, които не влизат в нито една от категориите съгласно приложението към Регламент 116/2009, но съставляват неразделна част от обществени колекции, включени в инвентара на музеи, архиви, библиотеки, или от инвентарите на религиозни институции, които са обект на специална защита съгласно националното законодателство на отправилата искане държава членка, срокът по ал. 2 е 75 години. Този срок може да бъде и по-дълъг от 75 години, в случай че това е предвидено в двустранни споразумения, по които Република България е страна.

(4) Не се образува съдебно производство, а образуваното се прекратява, ако износът на движимата културна ценност национално богатство от територията на отправилата искане държава членка вече не е незаконен към момента на предявяване на иска.

Чл. 140. Централният орган на отправилата искане държава членка незабавно информира за образуваното съдебно производство министъра на културата, който от своя страна информира за това централните органи на останалите държави членки.

Чл. 141. (1) Съдебното производство по чл. 138 се провежда по реда на Гражданския процесуален кодекс.

(2) Съдът постановява връщането на вещта, когато:

1. вещта отговаря на изискванията на чл. 134;
2. вещта е изнесена незаконно от територията на отправилата искане държава членка;
3. искът е предявен в сроковете по чл. 139;
4. вещта е изнесена от територията на отправилата искане държава членка на 1 януари 1993 г. или след тази дата;
5. ответната страна владее или държи вещта към момента на предявяване на иска.

Чл. 142. Когато постанови връщане на движимата културна ценност национално богатство, съдът присъжда справедливо парично обезщетение на ответника, ако той е положил надлежна грижа и внимание при придобиването ѝ, и след като вземе предвид всички обстоятелства по делото.

Чл. 143. (1) Отправилата искане държава членка заплаща обезщетението по чл. 142 след връщането на вещта.

(2) Разноските по изпълнение на решението за връщане на движимата културна ценност национално богатство, както и разноските, свързани с прилагането на мерките по чл. 137, ал. 1, т. 2, се поемат от отправилата искане държава членка.

Чл. 144. (1) Съдебното решение за връщане на движимата културна ценност национално богатство и за присъждане на обезщетението и разноските по чл. 143 не изключва правото на отправилата искане държава членка да заведе дело за възстановяване на тези суми срещу лицата, отговорни за незаконния ѝ износ от нейната територия.

(2) Разпоредбите на този раздел не изключват търсенето на наказателна или гражданска отговорност съгласно българското законодателство.

(3) Относно правото на собственост върху движимата културна ценност национално богатство след връщането ѝ се прилагат разпоредбите на националното законодателство на отправилата искане държава членка.

Чл. 145. На всеки три години министърът на културата изпраща до Европейската комисия доклад по прилагането на разпоредбите на този раздел.

Глава седма.

АРХЕОЛОГИЧЕСКО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Чл. 146. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Археологически обекти са всички движими и недвижими материални следи от човешка дейност от минали епохи, намиращи се или открити в земните пластове, на тяхната повърхност, на сушата и под вода, за които основни източници на информация са теренните проучвания.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

(3) Недвижимите и движимите археологически обекти имат статут на културни ценности с категория съответно национално значение или национално богатство до установяването им като такива по реда на този закон.

Чл. 147. (1) Археологическите обекти се издирват и изучават като културни ценности чрез теренни проучвания.

(2) Теренните проучвания на археологическите ценности се осъществяват в земните пластове, на тяхната повърхност, на сушата и под вода.

(3) Теренните проучвания на археологически ценности се извършват чрез деструктивни и недеструктивни методи. Недеструктивните методи на изследване се прилагат при всяка възможност.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В методическо отношение теренните проучвания на археологически ценности са:

1. издирване на археологически обекти - недеструктивен метод и начален етап от археологическото проучване, чрез който се разпознават археологическите ценности;
2. археологически разкопки - деструктивен метод на теренно археологическо проучване, чрез който се изясняват основните характеристики на археологическите обекти - хронология, вид и граници;
3. археологическо наблюдение - установяване на наличието на археологически структури на дадено място.

(5) В организационно отношение теренните проучвания на археологически ценности са:

1. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) редовни - планират се за решаване на определена научна задача и за целите на интегрираната консервация;
2. спасителни - извършват се при необходимост за частично или цялостно използване на терена на недвижима археологическа ценност, при риск от нейното разрушаване,

включително и тези, които се извършват при непредвидено откриване на археологическа ценност, което налага незабавно проучване.

(6) Теренните проучвания се извършват по ред, определен с наредба на министъра на културата.

Чл. 148. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Теренните проучвания на археологически ценности се извършват с разрешение на министъра на културата или оправомощено от него длъжностно лице въз основа на експертно становище на Съвета за теренни проучвания.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато теренните проучвания са спасителни или се извършват с цел издирване на археологически обекти с недеструктивни методи, разрешението за тях, с изключение на случаите по ал. 3, се издава от председателя на Съвета за теренни проучвания. За издаденото разрешение председателят незабавно уведомява министъра на културата.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Теренни проучвания в Република България, включени в международни научноизследователски проекти или планирани с участието на лице по чл. 150, ал. 2, се одобряват с разрешение на министъра на културата въз основа на експертно становище на Съвета за теренни проучвания.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Средства за извършване на теренни археологически проучвания се предвиждат ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България. Средства за извършване на теренни археологически проучвания могат да се предвиждат и в бюджетите на общините и на ведомства, както и да се осигуряват от чуждестранни културни, научни или университетски институции при участие в научноизследователски проекти по ал. 3 и в случаите по чл. 150, ал. 2 или от други източници.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Средствата за спасителни теренни проучвания до пълното проучване на терена се предоставят от възложителя, във връзка с чиято инвестиционна инициатива се извършва спасителното проучване.

Чл. 149. (1) Съветът за теренни проучвания се състои от председател - директора на НАИМ при БАН, и членове:

1. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) двама представители на Министерството на културата, един от които е представител на инспектората по чл. 15;

2. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) четирима представители на НАИМ при БАН;

3. един представител на Центъра за подводна археология;

4. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) един представител на НИИКН;

5. двама представители на висшите училища, в структурата на които има катедри по археология;

6. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) двама археолози от държавните и общинските музеи в страната.

(2) Членовете на съвета по ал. 1, т. 2, 5 и 6 са хабилитирани лица в научна специалност "археология".

(3) Съставът на съвета се назначава от министъра на културата по предложение на съответните органи и организации, представени в него.

(4) Съветът за теренни проучвания дава:

1. експертно становище за даване и отнемане на разрешение за извършване на археологически теренни проучвания;

2. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) становища за сключване на международни договори, свързани с теренни археологически проучвания.

(5) Съветът взема решения с мнозинство две трети от членовете.

Чл. 150. (1) Разрешение за извършване на теренни проучвания на археологически ценности се издава на лице, което:

1. притежава образователно-квалификационна степен "магистър" по специалност от професионално направление "История и археология" и най-малко две години професионален опит в извършването на теренни проучвания, и

2. е в договорни отношения с българска културна, научна или университетска институция, дейността на която е свързана с опазване на археологическото наследство, и

3. (доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) представи писмена препоръка от хабилитирано лице по съответния профил в археологическата наука в случаите, когато заявителят не е хабилитирано лице.

(2) Когато договорните отношения по ал. 1, т. 2 са с чуждестранна културна, научна или университетска институция в областта на археологията, теренните проучвания се извършват под ръководството на лице, получило разрешение по ал. 1.

Чл. 151. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Разрешение за извършване на теренни проучвания се издава въз основа на заявление от лице по чл. 150, ал. 1.

(2) За провеждане на археологическо издирване към заявлението се прилагат:

1. документи, удостоверяващи наличието на изискванията на чл. 150, ал. 1;

2. работна програма за теренното проучване и документ, удостоверяващ неговото финансиране;

3. искане за използване на специални технически средства, документ за регистрацията им, както и името на лицето, което ще работи с тях, или декларация, че не се предвижда ползване на такива средства.

(3) За провеждане на археологически разкопки към заявлението се прилагат:

1. описание на обекта на проучване и обосновка;

2. документи, удостоверяващи наличието на изискванията на чл. 150, ал. 1;

3. работна програма за теренното проучване, документ, удостоверяващ неговото финансиране, както и за теренна консервация;

4. искане за използване на специални технически средства, документ за регистрацията им, както и името на лицето, което ще работи с тях, или декларация, че не се предвижда ползване на такива средства;

5. писмено съгласие на собственика, концесионера или ползвателя на имота;

6. декларация, че лицето не участва в концесия на предвидената за проучване недвижима културна ценност.

(4) Когато заявлението е за извършване на спасителни теренни проучвания, заявителят представя и мотивирано становище на регионалния инспекторат по опазване на културното наследство или на директора на съответния музей, а в случаите по чл. 160, ал. 2 се прилага и одобрен протокол от комисията по чл. 160, ал. 3.

(5) Към заявлението за издаване на разрешение за теренно проучване заявителят представя и:

1. документ за предаване на археологическите находки от предходни теренни проучвания, издадени на заявителя, в държавен, регионален или общински музей;

2. удостоверение за предадена теренна документация по чл. 153, ал. 2;

3. документ, удостоверяващ наличието на охрана на проучвания обект за периода на разрешението.

Чл. 152. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Разрешението е със срок на действие в рамките на календарната година, в която е издадено, и съдържа:

1. трите имена на лицето, утвърдено за научен ръководител;
2. трите имена на лицата, утвърдени за негови заместници;
3. индивидуализация и идентификация на обекта на проучванията;
4. основни научни цели на проучването;
5. метод на проучването;
6. възможност за използване на специални технически средства по ред, определен с наредбата по чл. 147, ал. 6.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Собствениците на средствата по ал. 1, т. 6 са длъжни да ги регистрират в Министерството на културата в 14-дневен срок от придобиването им. Редът за регистриране на специалните технически средства се определя с наредбата по чл. 147, ал. 6.

(3) Регистрираните специални технически средства по ал. 2 се използват само за извършване на теренни проучвания или за друга специализирана дейност, изрично предвидена в нормативен акт.

Чл. 153. (1) Лицето, получило разрешение за извършване на теренно проучване, е длъжно да:

1. прилага съвременна методика на проучване;
2. изготви теренна документация;
3. осигури охрана на археологическия обект и на находките по време на теренното проучване;
4. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) осигури финансово и организационно теренна консервация, чрез която да се предотврати увреждане и разрушаване на находките, както и загуба на свързана с тях информация, която се извършва с участието на съответен специалист, вписан в регистъра по чл. 165, ал. 1;
5. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) осигури възстановяване на външния вид на археологическия обект, когато теренното археологическо проучване няма да продължи, освен в случаите, когато има друго решение, взето по реда на този закон;
6. предаде движимите археологически находки в държавен или общински музей;
7. представи подробен научен доклад за резултатите в срок до месец март на следващата година.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Екземпляр от теренната документация, включително за проведената теренна консервация се предава задължително в Националния архив на теренните археологически проучвания в НАИМ при БАН, НИИКН и в съответния музей, на чиято територия се извършва проучването, преди началото на следващия археологически сезон.

(3) Лицето, получило разрешение за теренно проучване, има изключително право на първа публикация на получените резултати.

(4) Правото на първа публикация е за срок 10 години, който започва да тече от момента на прекратяване на теренното проучване.

Чл. 154. Инспекторатът към Министерството на културата упражнява контрол по чл. 15, ал. 2, т. 1.

Чл. 155. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) (1) Информацията от археологическите издирвания се включва в Автоматизирана информационна система "Археологическа карта на България", която се съхранява в НАИМ при БАН, НИИКН и в Министерството на културата.

(2) Редът за създаване, поддържане и предоставяне на информацията по ал. 1 се определя с наредба на министъра на културата.

Чл. 156. (1) Разрешение за теренни проучвания не се издава:

1. когато не са изпълнени изискванията по чл. 150 и 151;

2. когато е отнето разрешението за теренни проучвания и не е изтекъл срокът, за който е отнето;

3. на лице, което е концесионер на недвижимата културна ценност.

(2) Издадено разрешение за теренни проучвания се отнема от министъра на културата при неспазване на изискванията на този закон, установено по надлежния ред. Разрешението се отнема за срок една година.

Чл. 157. Решението за отказ или за отнемане на разрешение за теренни проучвания може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването не спира изпълнението на решението за отнемане.

Чл. 158. (1) Издирените при теренни проучвания движими археологически ценности се предават в държавния или общински музей, предприел теренното проучване, или в най-близкия до мястото на откриването им държавен или общински музей, в който има условия за тяхното съхраняване.

(2) Предаването на археологическите находки се оформя в предавателно-приемателен протокол, подписан от ръководителя на теренното проучване и от директора на съответния музей.

Чл. 158а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) За приемане на приключили теренни археологически проучвания или приключил техен етап, включително при възникнала необходимост от временно преустановяване на теренните проучвания върху целия терен, определен с разрешението по чл. 148, или върху част от него, министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице назначава експертна комисия.

(2) Комисията по ал. 1 се назначава по искане на ръководителя на проучването или на директора на съответния музей.

(3) Ръководителят на проучването представя на комисията по ал. 1 доклад с научна оценка за разкритите археологически структури. Въз основа на доклада и на проведения оглед комисията по ал. 1 съставя протокол, с който предлага последващи действия и временни мерки за опазване.

(4) В зависимост от степента на проученост на археологическия обект комисията може да предложи с протокола изготвяне на предварителна оценка по чл. 57, ал. 3 или заключителна оценка по чл. 61, ал. 1.

(5) При спасителни теренни археологически проучвания комисията въз основа на доклада с научната оценка на ръководителя на проучването изготвя предварителна оценка на

разкритите недвижими археологически структури. Когато от изготвената оценка се установи, че археологическите структури:

1. притежават признаци на недвижими културни ценности - с протокола по ал. 3 комисията предлага провеждане на процедура по деклариране;

2. не притежават признаци на недвижими културни ценности - с протокола по ал. 3 комисията предлага на министъра на културата да издаде заповед за отнемане на статута на обекта по чл. 2а, ал. 1 и освобождаване на терена.

(6) Протоколът по ал. 3 се одобрява със заповед от министъра на културата или от оправомощен от него заместник-министър. Предложените с протокола действия и временни мерки за опазване на археологическата ценност са задължителни за изпълнение.

(7) Условието за приемане на теренните археологически проучвания се определят в наредбата по чл. 147, ал. 6.

Чл. 159. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Издирени археологически обекти подлежат на деклариране по реда на чл. 58 и предоставяне на статут на културни ценности по реда на глава пета, раздел III.

(2) Режимите за опазване на обектите по ал. 1 се предлагат от междуведомствена комисия, назначена със заповед на министъра на културата, и се определят по реда на чл. 64. В комисията се включват представители на Министерството на културата, НИИКН, НАИМ при БАН, съответния регионален музей, областните и общинските администрации и всички заинтересовани ведомства.

Чл. 160. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) За случайно открити или намерени движими археологически обекти, както и антропологични останки се прилагат съответно чл. 93 - 95.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато при извършване на строителни и благоустройствени или селскостопански дейности, при търсене, проучване и добив на подземни богатства и при други дейности, свързани с въздействие върху земната повърхност, земната основа, земните недра и под вода, се открият структури и находки, които имат признаци на културни ценности, дейността се спира незабавно и се прилага чл. 72.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В 14-дневен срок от уведомяването по чл. 72, ал. 5 министърът на културата назначава комисия, която да предложи последващи действия. С одобряване на протокола на комисията министърът на културата дава задължителни предписания за необходимите дейности по проучване и опазване на структурите и находките.

Чл. 161. (1) Осъществяването на инвестиционни проекти на физически и юридически лица в територии, за които има данни за наличие на археологически обекти, задължително се предхожда от предварителни археологически проучвания, с които се установява дали те няма да бъдат засегнати или нарушени. На археологическите обекти, разкрити при тези проучвания, се провеждат спасителни разкопки преди началото на строителните работи.

(2) В процеса на строителните дейности се провежда наблюдение от археолози. В случай на откриване на археологически обекти се прилагат чл. 148 и 160.

Чл. 161а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Собствениците и ползвателите на поземлени имоти, в които се намират археологически обекти, при необходимост осигуряват достъп на компетентните държавни органи и на лицата, получили разрешение за извършването на теренно проучване за осъществяване на дейностите по проучване и опазване на обектите.

(2) В случаите по ал. 1 държавните органи или лицето, получило разрешение за извършване на теренно проучване, уведомяват писмено собственика на имота най-малко 7 дни преди започване на дейностите. Когато собственикът е с неизвестен адрес или не е намерен на адреса си, уведомлението се поставя на видно място в имота и в сградата на общината или кметството, на чиято територия се намира имотът.

(3) На собствениците и ползвателите на имотите се дължи обезщетение за времето, в което са извършвани дейностите по ал. 1, ако се възпрепятства или преустановява тяхната дейност, извършвана законосъобразно в имота. Условието за осигуряване на достъпа по ал. 1 и размерът на обезщетението се определят с писмено споразумение, сключено със собственика или ползвателя на имота, и е за сметка на бюджета на теренното проучване.

Чл. 162. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В случаите по чл. 160, ал. 2, както и при издирени в резултат на теренни проучвания археологически културни ценности министърът на културата и собственикът на земята могат да сключат договор за учредяване вещно право на ползване върху земята, където са открити археологическите културни ценности.

(2) Ако не се постигне съгласие по ал. 1, министърът на културата може да предприеме действия по отчуждаване на имота по реда на Закона за държавната собственост.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато с определените по реда на чл. 64 режими за опазване на недвижими археологически културни ценности не се допуска извършване на строителни, благоустройствени, селскостопански или други дейности, свързани с въздействие върху земната повърхност и земната основа, се прилагат разпоредбите на ал. 1 и 2.

Глава осма.

КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Чл. 163. (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Консервация и реставрация, както и адаптацията на културни ценности е системен процес от дейности, които целят предотвратяване на разрушаването, стабилизация на състоянието им, както и улесняване на тяхното възприемане и оценка при максимално запазване на автентичността им.

Чл. 164. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Дейностите по консервация и реставрация, както и по адаптацията на недвижими културни ценности се осъществяват от лица или под непосредственото ръководство на лица, вписани в регистъра по чл. 165.

(2) В регистъра по ал. 1 се вписват лица, които притежават образователно-квалификационна степен "магистър" по:

1. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) специалност в областта на консервацията и реставрацията и имат три години професионален опит в тази област;

2. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) специалност "Архитектура" със специализация по консервация и реставрация в областта на недвижимото културно наследство и три години професионален опит в тази област или специалност "Архитектура" и 5 години професионален опит по консервация и реставрация в областта на недвижимото културно наследство;

3. (предишна т. 2, изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) друга специалност със специализация в съответната област на консервация и реставрация или с приложение в процеса на консервация и реставрация и имат най-малко 5 години професионален опит в същата област.

(3) Лица, които не отговарят на изискването за професионална практика, могат да осъществяват дейности по консервация и реставрация само под непосредственото ръководство на лицата по ал. 1.

(4) Консервация и реставрация в музеите, висшите училища, научните и културните организации и институции, както и самостоятелно от лицата, вписани в регистъра по ал. 1, се извършва само при наличие на необходимите материални условия за съответната дейност, определени с наредбата по чл. 165, ал. 1.

Чл. 165. (1) В Министерството на културата се създава и поддържа публичен регистър на лицата, които имат право да извършват дейности по консервация и реставрация в съответната област при условия и по ред, определени с наредба на министъра на културата.

(2) При подаване на искане за регистрация се прилагат и документи относно обстоятелствата по чл. 164, ал. 2, определени с наредбата по ал. 1.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В едномесечен срок от получаване на искането министърът на културата или оправомощено от него длъжностно лице разпорежда вписване в регистъра или отказва да извърши регистрация, ако лицето не отговаря на условията по чл. 164, ал. 2. На вписаното в регистъра лице се издава удостоверение за регистрация.

Чл. 166. (1) В музеите, висшите училища, научните и културните организации може да се извършват дейности по консервация и реставрация на движими културни ценности само под ръководството на лице, вписано в регистъра по чл. 165.

(2) Отношенията между собственика на културна ценност и музея, висшето училище, научната и културната организации или лицето, вписано в регистъра по чл. 165, се уреждат с писмен договор.

(3) Лицата, извършили дейностите по консервация и реставрация, могат да публикуват резултатите от тази дейност след получаване на писмено съгласие на собственика.

Чл. 167. (1) Дейности по консервация и реставрация на движими културни ценности национално богатство се извършват с разрешение на министъра на културата.

(2) Министърът на културата издава разрешението в 14-дневен срок от постъпване на искането по ред, определен с наредбата по чл. 168.

Чл. 168. Условията и редът за осъществяване на дейностите по консервация и реставрация на движими културни ценности се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 169. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Проектите за консервация, реставрация и адаптация на единични или групови архитектурни обекти - недвижими културни ценности, се изготвят от проектанти по чл. 230, ал. 1 от Закона за устройство на територията, които отговарят на изискванията по чл. 164.

(2) Проектите за консервация и реставрация на археологически обекти се изготвят от лицата по ал. 1 и при задължителното участие на лицата, получили разрешение за извършване на археологически проучвания.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Проектите за консервация и реставрация на художествените културни ценности, на недвижими културни ценности - парково и градинско изкуство, и на културния ландшафт задължително се изготвят от лица, регистрирани за съответната консервационно-реставрационна дейност.

(4) (Отм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Строителният надзор върху изпълнението на инвестиционните проекти по ал. 1 и 2 се осъществява с участието на лица, включени в регистъра по чл. 165.

Чл. 170. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Заданията за проектиране и проектите за консервация и реставрация на недвижими културни ценности се съгласуват по реда на глава пета, раздел V.

Чл. 171. Обхватът и съдържанието на документации по извършването на консервационно-реставрационни дейности на недвижими културни ценности се определят с наредба на министъра на културата и министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Глава девета.

ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Чл. 172. (1) Културните ценности могат да бъдат възпроизвеждани в копия, реплики и предмети с търговско предназначение.

(2) Всички действия по изработване на копия, реплики или предмети с търговско предназначение се извършват при условия, гарантиращи физическото запазване и защитата от посегателства върху културната ценност.

(3) Действията по изработването на копия, реплики или предмети с търговско предназначение, които налагат непосредствен контакт или въздействие върху културната ценност, се извършват от лицата по чл. 164.

Чл. 173. (1) Копието е новосъздадена вещ, която възпроизвежда максимално точно визуалните и размерни характеристики на културната ценност.

(2) Копията задължително се маркират със знак, обозначаващ ги като копие.

Чл. 174. (1) Копията се изработват само за музейни цели.

(2) Копие на културна ценност може да бъде изработено:

1. когато това се налага по съображения за нейната сигурност;
2. при липса на условия за представянето ѝ в експозиция;
3. при липса на условия за съхраняването ѝ, поради което тя е предоставена на друг музей;
4. при необходимост от експонирането ѝ в повече от един музей;
5. при интерес от експониране на културна ценност - собственост на физическо или юридическо лице.

(3) Броят на копията на една културна ценност не може да бъде по-голям от:

1. три - за движимите културни ценности;
2. едно - за недвижимите културни ценности.

(4) Алинеи 1 - 3 се прилагат и при изработване на копие на част от недвижимата културна ценност.

Чл. 175. (1) Репликата е новосъздадена вещ, която възпроизвежда визуално характеристиките на културната ценност, но задължително се различава от нея по размер най-малко с една десета.

(2) Репликата задължително се маркира със знак, обозначаващ я като реплика.

(3) Реплика може да се изработва за представителни и образователни цели.

Чл. 176. (1) Предмет с търговско предназначение е този, който се отличава от културната ценност по размер не по-малко от една десета и детайли, които могат да съдържат и нови елементи.

(2) При условията на ал. 1 могат да бъдат изработвани и предмети с търговско предназначение, възпроизвеждащи отделни елементи на културна ценност.

Чл. 177. (1) Копия, реплики и предмети с търговско предназначение могат да се изработват само след съгласие от собственика на културната ценност, а на музейни културни ценности - от директора на съответния музей. Отношенията със собственика, съответно музея, се уреждат с вземзден договор.

(2) Копия и реплики на културни ценности със световно и национално значение или национално богатство се изработват само с разрешение на министъра на културата. Разрешенията се вписват в регистрите по чл. 68 и по чл. 102.

(3) Копията се включват в научно-спомогателния фонд на съответния музей.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Движими културни ценности, собственост на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания, се възпроизвеждат в копия, реплики и предмети с търговско предназначение съгласно каноните на съответното вероизповедание.

Чл. 178. Условията и редът за изработване на копия, реплики и предмети с търговско предназначение се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 179. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Създаването, разпространението и използването на изображения на културни ценности за лични нужди с представителна, образователна и научна цел е свободно.

(2) Създаването, разпространението и използването на изображение на културна ценност или на елементи от нея във фотографско, компютърно, видео- и друго изображение с търговска цел, включително използването на изображението или на части от него при производство на стоки, етикети и дизайнерски решения или за реклама, се извършват при условия и по ред, определени с наредбата по чл. 178 въз основа на договор, сключен със собственика на културната ценност, а за музейните културни ценности - с директора на съответния музей.

Глава десета.

ПРЕДСТАВЯНЕ И ДОКУМЕНТИРАНЕ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

Чл. 180. (1) Представянето на културните ценности е дейност по разкриване и популяризиране на културната и научната им стойност пред обществото.

(2) Представянето на културните ценности се осъществява при условия и по начин, които не поставят под заплаха физическата цялост и състоянието на културните ценности и не ги застрашават от посегателства.

Чл. 181. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Държавата осигурява трайно обозначаване на недвижимите културни ценности, вписани в Списъка на световното наследство, с идентификационни табели, носещи емблемата на световното наследство и логото на ЮНЕСКО, както и датата на вписване на културната ценност.

- (2) Собствениците на недвижими културни ценности от национално значение осигуряват трайното им обозначаване.
- (3) По своя инициатива собствениците на останалите категории недвижими културни ценности могат да извършват обозначаването им.
- (4) Видът и съдържанието на знака на идентификационните табели по ал. 1 и знаците за обозначаване по ал. 2 и 3 се изработват по образец, утвърден от министъра на културата.
- (5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Монтирането на идентификационните табели в границите или охранителните зони на културните ценности се извършва след съгласуване по реда на чл. 84.

Чл. 182. (1) Музеите осъществяват представянето на движими културни ценности чрез постоянни или временни експозиции.

- (2) Музеите са длъжни да дават ясна информация за представените движими културни ценности чрез означаването им, надписи, издаване на пътеводители и каталози за експозициите и други информационни материали.
- (3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В случаите, когато представянето е свързано с транспортиране, задължително се предприемат мерки с оглед застраховането или осигуряването на държавна гаранция, специалната опаковка и охраната на движимите културни ценности.
- (4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Държавната гаранция за временни експозиции, представящи движими културни ценности в страната и в чужбина, се отпуска с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на културата за всеки конкретен случай. Въз основа на решението на Министерския съвет министърът на културата подписва гаранционно писмо.

Чл. 183. (1) Всеки музей може да включва временно в свои експозиции културни ценности от други музеи или на физически или юридически лица, както и да организира представянето на експозиции на други музеи и лица, или съвместни експозиции с тях.

- (2) Музеите могат да организират временни експозиции или да предоставят временно движими културни ценности от основния си фонд за представяне в чужбина при условията на глава шеста, раздел VI.
- (3) Министърът на културата може да задължи държавен или общински музей да предостави движими културни ценности за участие във временни експозиции в страната и в чужбина. Когато музей предостави свои културни ценности за представяне в чужбина, той трябва да получи съответстваща на неговото участие част от договорената цена за представянето.
- (4) Отношенията между страните по ал. 1, 2 и 3 се уреждат с договор.

Чл. 184. (1) Физически и юридически лица, собственици на регистрирани движими културни ценности, могат да организират представянето им временно или постоянно.

- (2) При представяне на движими културни ценности по ал. 1 в чужбина се прилагат разпоредбите на глава шеста, раздел VI.

Чл. 185. Условията и редът за представяне на културните ценности се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 186. (1) Музеите осигуряват дни и часове за посещение, съобразени със свободното време на различните видове и категории посетители.

- (2) Музеят публично обявява дните и часовете за посещение.
- (3) Музеите осигуряват подходящи условия за достъп до музейните експозиции на хора с увреждания.

Чл. 187. (1) За индивидуално или групово посещение на музейна експозиция се заплащат входни билети.

(2) Цените на входните билети в държавните и общинските музеи се определят от техния директор съгласувано с финансиращия музей орган.

(3) В акта за създаване на музея или с решение на финансиращия орган, съответно на собственика на музея, може да бъде предвиден безплатен вход за посещение на експозициите.

(4) Държавен или общински музей осигурява безплатен вход за посещение един ден седмично.

(5) Деца, учащи се и хора с увреждания заплащат намалени цени или се освобождават от заплащане на входен билет.

Чл. 188. (1) Всяка дейност по опазването и представянето на културните ценности се документира.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) В случаите, когато дейност по опазването се извършва от експерти - външни лица, те са длъжни да предоставят безвъзмездно екземпляр от изготвените в процеса на работа документи на НИНКН или съответния музей.

Чл. 189. Създадените документи по чл. 188 формират:

1. (изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) национален документален архив към НИНКН - за недвижимите културни ценности;
2. научен архив към съответния музей - за движимите културни ценности.

Чл. 190. (1) Архивите по чл. 189 са постоянно попълваща се съвкупност от документи, отразяващи етапите в процеса на изпълнението на дейностите по опазването и представянето им, независимо от времето, начина и мястото на създаването им, както и от вида на носителя им.

(2) Създаването, поддържането, съдържанието, съхраняването и използването на архивите по ал. 1 се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 191. (1) Научният архив към съответния музей включва:

1. документите по издирването, идентифицирането, изследването, съхраняването, консервацията, реставрацията, движението и представянето на движимите културни ценности;
2. отчетните документи за движимите културни ценности, съхранявани от тях постоянно или временно: документи за произход, за постъпване или придобиване от музея, оценителни протоколи, инвентарни книги и други;
3. документите за извършените от тях теренни археологически проучвания;
4. научната и справочна документация: научни паспорти и картотеки.

(2) Научният архив се съхранява безсрочно в музея, който го е създал, и не подлежи на предаване на органите за управление на Националния архивен фонд освен при закриването на музея без правопримство.

Глава единадесета.
КОНТРОЛ

Чл. 192. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) При упражняване на контролната дейност от инспектората по чл. 15, ал. 2 инспекторите:

1. извършват проверки на място или по документи;
2. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) прилагат принудителни административни мерки за предотвратяване и преустановяване на нарушенията по този закон, както и за отстраняване на вредните последици от тях, като:
  - а) спират строителството, въвеждането в експлоатация и използването на обекти, инсталации, уреди и съоръжения;
  - б) спират други дейности, които създават опасност или увреждат недвижимо и движимо културно-историческо наследство;
3. съставят актове за установяване на извършени административни нарушения.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Прилагането на принудителните административни мерки по ал. 1, т. 2 се извършва с разпореждане на инспекторите. Принудителните административни мерки се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Принудителните административни мерки по ал. 2 подлежат на предварително изпълнение, освен ако съдът разпорежи друго.

(4) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Инспекторите имат право на достъп до подлежащите на контрол обекти на културното наследство, както и да изискват необходимите документи във връзка с упражняване на правомощията им по този закон.

(5) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Инспекторите са длъжни да:

1. отразяват точно фактите при извършената проверка в акта за нарушение;
2. опазват служебната и търговската тайна, станала им известна във връзка с извършваните проверки;
3. не разгласяват данни от извършените проверки;
4. използват информацията от проверките само за целите на административнонаказателното производство.

Чл. 193. Лицата, спрямо които се извършва проверка по чл. 192, ал. 1, са длъжни да:

1. осигуряват безпрепятствен достъп до проверяваните обекти;
2. оказват съдействие на длъжностните лица при упражняване на техните правомощия;
3. предоставят исканите от длъжностното лице документи и доказателства.

Чл. 194. (1) При осъществяване на своята дейност инспекторите могат да си взаимодействат с органите на Министерството на вътрешните работи, Агенция "Митници", Държавна агенция "Национална сигурност", прокуратурата, други държавни и общински органи, както и с физически и юридически лица.

(2) Начините на взаимодействие с органите по ал. 1 се уреждат с инструкции на министъра на културата и ръководителите на съответните органи.

Чл. 195. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Инспекторите, длъжностните лица от НИИКН и от музеите подават декларация по образец, утвърден от министъра на културата, за търговски, финансов или друг делови интерес, който те или свързани с тях лица имат във връзка с функциите им по този закон.

(2) Декларацията по ал. 1 се подава ежегодно до 31 март пред органа по назначаване или работодателя.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) При промяна на декларираните обстоятелства след подаване на декларацията по ал. 2 лицата по ал. 1 са длъжни в 7-дневен срок да уведомят органа по назначаване или работодателя.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Лицата по ал. 1 са длъжни да декларират пред органа по назначаването или пред работодателя наличието на частен интерес по конкретен повод във връзка с осъществяване на свое правомощие или задължение по служба. Декларацията се подава преди започването или по време на изпълнението на правомощието или задължението по служба.

(5) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Лице по ал. 1 се отстранява от изпълнение на задължение по служба, когато е налице частен интерес по конкретен повод.

(6) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Лице, заемащо публична длъжност, може да бъде отстранено от изпълнение на задължение по служба и от органа по назначаването или от работодателя, ако той смята, че е налице частен интерес по конкретен повод. Наличието или липсата на конфликт на интереси се преценява за всеки конкретен случай.

(7) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) При неизпълнение на задължението по ал. 2, 3 и 4 или при установено наличие на конфликт на интереси по съдебен ред органът по назначаване или работодателят налага дисциплинарно наказание по чл. 90, ал. 1, т. 5 от Закона за държавния служител, съответно по чл. 188, ал. 3 от Кодекса на труда.

(8) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Конфликт на интереси е налице, когато търговски, финансов или друг делови интерес поражда основателни съмнения в безпристрастността на лицата по ал. 1 при надлежното изпълнение на функциите им или упражняване на правомощията им.

(9) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) За неуредените въпроси се прилага Законът за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси.

Глава дванадесета.

АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 196. (1) Длъжностно лице, което не подаде декларация в срока по чл. 38, ал. 1 и 2, се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв.

(2) Наказанието по ал. 1 се налага и на длъжностно лице от общинска администрация, което не изпълни задължението си за уведомяване в срока по чл. 59, ал. 2.

Чл. 197. (1) Който не изпълни задължение по чл. 71, ал. 1, т. 1, се наказва с глоба в размер от 1000 до 3000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 1500 до 3500 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който не изпълни задължение по чл. 71, ал. 1, т. 2, 4, 5 и 6, се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв., а на едноличен търговец и на юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 1000 до 1500 лв.

(3) (Предишна ал. 2, изм. и доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който не изпълни задължение по чл. 71, ал. 2, 3 и 4, се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 1000 до 1500 лв.

(4) (Предишна ал. 3, доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато деянието по ал. 1, 2 и 3 е извършено повторно, глобата е в размер от 3000 до 5000 лв., а имуществената санкция е в размер от 3500 до 5500 лв.

Чл. 198. Който не предприеме незабавни действия за обезопасяването на недвижима културна ценност или не уведоми компетентните органи по чл. 72, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 3000 до 5000 лв.

Чл. 199. (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Длъжностно лице, което не изпълни задълженията си по чл. 72, ал. 3, се наказва с глоба в размер от 150 до 1500 лв.

Чл. 200. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Който реализира инвестиционен проект или извършва намеса в защитени територии за опазване на културното наследство без съгласуване в нарушение на чл. 83, се наказва с глоба в размер от 5000 до 10 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 15 000 до 30 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който не изпълни указанията по чл. 83а, ал. 6, се наказва с глоба от 500 до 1500 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 2000 до 6000 лв., освен ако деянието не съставлява престъпление.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато деянието по ал. 1 е извършено повторно, глобата е в размер от 10 000 до 15 000 лв., а имуществената санкция е в размер от 30 000 до 50 000 лв.

Чл. 200а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който унищожи или повреди културна ценност, освен ако деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба в размер от 2000 до 6000 лв., а на едноличен търговец или юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 15 000 лв.

Чл. 200б. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Длъжностно лице, което разреши или допусне унищожаването или повреждането на културна ценност, освен ако деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба в размер от 800 до 2000 лв.

Чл. 200в. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Който унищожи или повреди археологически обекти по смисъла на чл. 146, ал. 1, освен ако деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба в размер от 3000 до 10 000 лв., а на едноличен търговец или на юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 20 000 лв.

(2) Когато за извършване на нарушението по ал. 1 са използвани специални технически средства или земекопна техника, глобата е в размер от 7000 до 15 000 лв., а имуществената санкция - в размер от 7000 до 20 000 лв. В тези случаи използваните специални технически средства или земекопна техника се отнемат в полза на държавата.

Чл. 201. Длъжностно лице по чл. 94, ал. 1, което след като е уведомено за намерена вещ, не извърши оглед и не поеме нейното съхранение, се наказва с глоба в размер от 300 до 500 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 202. Длъжностно лице, което не издаде удостоверение в срока по чл. 98, ал. 3 или не направи предложение в срока по чл. 99, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв.

Чл. 203. Който не уведоми за промяна на собствеността на регистрирана културна ценност в срока по чл. 102, ал. 4, се наказва с глоба в размер от 100 до 300 лв.

Чл. 204. Колекционер, който не изпълни задължение по чл. 110, се наказва с глоба в размер от 100 до 300 лв.

Чл. 205. Който не изпълни задълженията си по чл. 112, т. 1, се наказва с глоба в размер от 300 до 1000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 1000 до 3000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 206. (1) Който извършва възмездни прехвърлителни сделки с неидентифицирани и нерегистрирани движими културни ценности, се наказва с глоба в размер от 5000 до 10 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 10 000 до 15 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) Вещта, предмет на нарушението по ал. 1, се отнема в полза на държавата.

Чл. 207. (1) Който извършва възмездни прехвърлителни сделки с движими културни ценности - национално богатство, без да уведоми министъра на културата, се наказва с глоба в размер от 30 000 до 50 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 40 000 до 60 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

(2) Вещта, предмет на нарушението по ал. 1, се отнема в полза на държавата.

Чл. 208. Който извършва правни сделки с движими културни ценности, неинвентирани в основния или обменния фонд на съответния музей или с инвентирани в основния или обменния фонд в нарушение на чл. 114, ал. 2 и 3, се наказва с глоба в размер от 3000 до 10 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 209. На лице, което извършва търговска дейност с движими културни ценности без регистрация по чл. 116, ал. 1, се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 100 000 лв.

Чл. 210. На лице, което не уведоми за промяна на обстоятелствата, вписани в регистъра, в срока по чл. 116, ал. 6, се налага имуществена санкция в размер от 100 до 300 лв.

Чл. 211. На лице, което не изпълни задължение по чл. 117, се налага имуществена санкция в размер от 500 до 1000 лв.

Чл. 212. На лице, което извършва търговия с движими културни ценности чрез търг без разрешение на министъра на културата по чл. 120, се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 100 000 лв.

Чл. 213. На лице, което не уведоми в срока по чл. 120, ал. 7 за настъпила промяна в обстоятелствата, при които е издадено разрешение за извършване на търговия чрез търг, се налага имуществена санкция в размер от 500 до 1000 лв.

Чл. 214. На лице, което организира търг с движими културни ценности, без да уведоми министъра на културата по реда на чл. 122, се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 50 000 лв.

Чл. 215. На лице, което в срока по чл. 123 не публикува обявление за търга, се налага имуществена санкция в размер от 1000 до 3000 лв.

Чл. 216. Длъжностно лице, което допусне участие на музей на търг без разрешение на министъра на културата, се наказва с глоба в размер от 100 до 500 лв., ако деянието не съставлява престъпление.

Чл. 217. (1) Който изнесе извън границите на страната движима културна ценност без разрешение или без сертификат за износ, се наказва с глоба в размер от 5000 до 10 000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция, в размер от 10 000 до 20 000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.
(2) Вещта, предмет на нарушението по ал. 1, се отнема в полза на държавата.

Чл. 218. Който наруши разпоредбата на чл. 129, ал. 3, се наказва с глоба, съответно с имуществена санкция, в размер от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 218а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Който извършва теренни проучвания на археологически ценности без разрешение по чл. 148, ако деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба в размер от 5000 до 15 000 лв., а на юридическо лице или на едноличен търговец се налага имуществена санкция в размер от 12 000 до 25 000 лв.
(2) Когато за извършване на нарушението по ал. 1 са използвани специални технически средства, земекопна техника или транспортни средства, глобата е в размер от 5000 до 15 000 лв., а имуществената санкция - от 15 000 до 30 000 лв. В тези случаи специалните технически средства и техника се отнемат в полза на държавата.
(3) При повторно извършване на нарушението по ал. 1 глобата е в размер от 12 000 до 25 000 лв., а имуществената санкция - от 15 000 до 30 000 лв.
(4) При повторно извършване на нарушенията по ал. 2 глобата е в размер от 15 000 до 35 000 лв., а имуществената санкция - от 25 000 до 50 000 лв.

Чл. 219. (1) (Предишен текст на чл. 219 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който не извърши регистрация по чл. 152, ал. 2, се наказва с глоба в размер от 300 до 500 лв., а на едноличен търговец или юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 500 до 1000 лв.
(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Специалните технически средства - предмет на нарушението по ал. 1, се отнемат в полза на държавата.

Чл. 220. Който наруши разпоредбите на чл. 153, ал. 1, т. 3, 4 и 6, се наказва с глоба в размер от 1000 до 3000 лв.

Чл. 221. (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който не вземе мерки за запазване на откритите структури и находки и не уведоми незабавно съответния орган по реда на чл. 160, ал. 1 и 2, се наказва с глоба в размер от 3000 до 5000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 221а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Който осъществява инвестиционни проекти в територии по чл. 161, ал. 1, изречение първо без извършване на предварително археологическо проучване, се наказва с глоба в размер от 1000 до 3000 лв., а на едноличен търговец или на юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 15 000 лв.

(2) Който извършва строителни работи на археологически обекти, разкрити при археологическо проучване, без провеждане на теренни археологически проучвания по чл. 161, ал. 1, изречение второ, се наказва с глоба в размер от 12 000 до 25 000 лв., а на едноличен търговец или на юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 40 000 лв.

(3) Който извършва строителни дейности без наблюдение от археолози по чл. 161, ал. 2, се наказва с глоба в размер от 5000 до 15 000 лв., а на едноличен търговец или на юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 10 000 до 25 000 лв.

Чл. 222. (1) Който осъществява дейности по консервация и реставрация или изготвя проекти за консервация и реставрация, без да е вписан в регистъра по чл. 165, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 500 до 1500 лв.

(2) Наказанието по ал. 1 се налага и на лице, което осъществява дейности по консервация и реставрация без непосредствено ръководство на лице, вписано в регистъра по чл. 165, ал. 1.

Чл. 223. (1) (Предишен текст на чл. 223 - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който извършва дейности по консервация и реставрация на движими културни ценности - национално богатство, без разрешение на министъра на културата, се наказва с глоба в размер от 1000 до 2000 лв.

(2) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Когато деянието по ал. 1 е довело до увреждане на културната ценност, глобата е от 10 000 до 50 000 лв.

Чл. 224. Който извършва действия по изработването на копия, реплики или предмети с търговско предназначение, които налагат непосредствен контакт или въздействие върху културната ценност, без да е вписан в регистъра по чл. 165, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 1000 до 3000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 225. (1) Който изработва копия на културна ценност в нарушение на изискванията на чл. 173 и 174, се наказва с глоба в размер от 1000 до 3000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице, се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 10 000 лв.

(2) Наказанието по ал. 1 се налага и на лице, което изработва реплика в нарушение на изискванията на чл. 175.

(3) Средствата за извършване на нарушенията по ал. 1 и 2 се отнемат в полза на държавата.

(4) Вещите по ал. 1 и 2 се отнемат в полза на държавата.

Чл. 226. Който изработва копия, реплики или предмети с търговско предназначение без съгласие на собственика на културната ценност или на директора на съответния музей, се наказва с глоба в размер от 1000 до 3000 лв., а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 226а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който с търговска цел създава, използва и разпространява изображения на културната ценност или на елементи от нея във

фотографско, компютърно, видео- и други изображения или използва изображението като търговска марка по смисъла на чл. 9, ал. 1 от Закона за марките и географските означения при производство на стоки, етикети и дизайнерски решения или за реклама без сключен договор със собственика на културната ценност или на директора на съответния музей, се наказва с глоба от 5000 до 15 000 лв., а на едноличен търговец или на юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 20 000 до 50 000 лв.

Чл. 227. Който изработва копия или реплики на културни ценности със световно или национално значение или национално богатство без разрешение на министъра на културата, се наказва с глоба в размер от 10 000 до 20 000 лв, а на едноличен търговец и юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 50 000 до 100 000 лв.

Чл. 228. Който не предприеме необходимите мерки по чл. 182, ал. 3, се наказва с глоба в размер от 500 до 1500 лв.

Чл. 228а. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) (1) Който осъществява дейност като музей без разрешение по чл. 30, ал. 1, се наказва с глоба от 1000 до 3000 лв., а на едноличен търговец или юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 3000 до 5000 лв. (2) Когато нарушението по ал. 1 е извършено повторно, глобата е от 1000 до 1500 лв., а имуществената санкция - от 1500 до 2000 лв.

Чл. 228б. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Който не изпълни приложена принудителна административна мярка по чл. 192, ал. 1, т. 2, се наказва с глоба от 2000 до 5000 лв. - за физическо лице, а на едноличен търговец или юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 228в. (Нов - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) За други нарушения на този закон и на актовете по прилагането му, освен ако извършеното не съставлява престъпление, глобата е в размер от 200 до 2000 лв., а на едноличен търговец или юридическо лице се налага имуществена санкция в размер от 300 до 5000 лв.

Чл. 229. (1) Актовете за установяване на нарушенията по този закон се съставят от длъжностни лица - инспектори, а в случаите по чл. 217 - от митническите органи. (2) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Наказателните постановления се издават от министъра на културата или от оправомощено от него длъжностно лице, а в случаите по чл. 196, ал. 2 - от кмета на съответната община. (3) (Изм. - ДВ, бр. 38 от 2012 г., в сила от 01.07.2012 г.) Петдесет на сто от сумите от глоби и имуществени санкции постъпват по сметката на Национален фонд "Култура" за проекти, свързани с опазване на културното наследство, а останалите 50 на сто - по бюджета на Министерството на културата.

Чл. 230. Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнителни разпоредби

§ 1. Държавните и общинските художествени галерии са със статут на музеи.

§ 2. Този закон въвежда разпоредбите на Директива 93/7/ЕИО на Съвета от 15 март 1993 г. относно връщането на паметници на културата, които са незаконно изнесени от територията на държава членка.

§ 3. (1) Министерството на културата съвместно с Министерството на вътрешните работи, Агенция "Митници" и други ведомства, определени от Министерския съвет, изграждат и поддържат Национална система за обмен на информация за издадените разрешения за износ на културни ценности, както и за отказите за издаване на такива, която осигурява осъществяването на взаимодействие и обмен на данни, свързани с опазването на културни ценности.

(2) Управлението, контролът и използването на системата по ал. 1 се извършват по ред, определен от Министерския съвет.

(3) Средствата за внедряване, поддържане, експлоатация и развитие на системата се осигуряват от бюджетите на министерствата и ведомствата по ал. 1.

§ 4. По смисъла на този закон:

1. "Индикативна листа за културното и природното наследство на Република България" е списъкът на ценностите по чл. 11, ал. 1 от Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство.

2. (изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) "Специални технически средства" са геофизична апаратура и други технически средства, използвани при теренните археологически проучвания за откриване на недвижими и движими археологически културни ценности на сушата и под вода.

3. "Обществени колекции" са тези, които са собственост на държава членка, на орган на местна или регионална власт в държава членка или на институция, намираща се на територията ѝ, която е определена като обществена в съответствие с националното ѝ законодателство и е собственост на или се финансира в значителна степен от тази държава членка или от орган на местната или регионалната власт.

4. "Незаконно изнесени от територията на държава членка" са културни ценности национално богатство, които:

а) са изнесени от територията на държава членка в нарушение на правилата за опазване на националното богатство;

б) не са върнати след изтичането на срока за законен временен износ или в нарушение на друго условие, уреждащо такъв временен износ.

5. "Отправила искане държава членка" е държавата членка, от чиято територия е била незаконно изнесена движимата културна ценност национално богатство.

6. "Държава членка, до която е отправено искане" е държавата членка, на чиято територия се намира незаконно изнесената от територията на друга държава членка движима културна ценност национално богатство.

7. "Връщане" е фактическото връщане на движимата културна ценност национално богатство на територията на отправилата искане държава членка.

8. "Ползвател" е лице, в полза на което е учредено вещно право на ползване върху вещь - културна ценност, или което я ползва на друго правно основание, без да е неин собственик.

9. "Незаконно придобити културни ценности" са тези, които са придобити чрез:

а) проучвания и изкопни работи, извършени без съответно разрешение;

- б) престъпление;
- в) незаконен внос.

10. "Интегрирана консервация" включва различни мерки, целящи да увековечат културното наследство като част от съответната среда, сътворена от човека и природата, като използването и приспособяването на обектите на наследството са за нуждите на обществото.

11. "Теренна консервация" включва индиректни и директни дейности, които целят предотвратяване на увреждането и разрушаването на разкопките и загуба на свързана с тях информация чрез осигуряване на оптимален режим на разкриване, полево съхранение, опаковане, транспорт и депониране.

12. "Монетовидни предмети" са монети и домонетни форми, печати, пломби, екзагии и други обекти на сигилографията.

13. "Повторно" е нарушението, извършено в едногодишен срок от влизане в сила на наказателното постановление, с което на нарушителя се налага наказание за същото по вид нарушение.

14. "Системно" е нарушението, извършено три или повече пъти в едногодишен срок от влизането в сила на първото наказателно постановление, с което на нарушителя се налага наказание за същото по вид нарушение.

15. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) "Реконструкция по автентични данни" е дейност по допълване или възпроизвеждане на частично запазена, застрашена от самосрутване или демонтирана поради други обстоятелства недвижима културна ценност, основаваща се на достатъчна графична, текстова и фотодокументация.

16. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) "Приключил етап от теренни проучвания" е изчерпан стратиграфски пласт, част от него или част от определената с разрешението за теренни археологически проучвания територия.

17. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) "Признак за идентифициране на обект като недвижима културна ценност" са първични данни за наличие на културна и научна стойност и обществена значимост.

18. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) "Произведения на изкуството" по смисъла на чл. 7 са движими вещи с естетически качества, създадени чрез уменията и въображението на своите автори и с възможност да бъдат споделяни. За произведение на изкуството се смятат и декоративни елементи, стенописи и други части от сгради със значими естетически качества, създадени със способите на изобразителното изкуство.

19. (нова - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) "Адаптация" е опазване на недвижимите културни ценности чрез осигуряване на тяхното съвременно използване, съобразено с консервационната и реставрационната методика.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 5. (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) В едногодишен срок от влизането в сила на закона лицата, които са установили фактическа власт върху движими археологически обекти или движими археологически паметници на културата до влизането в сила на този закон, са длъжни да поискат тяхната идентификация и регистрация като движими културни ценности от Националния исторически музей или от съответния регионален музей по реда на чл. 97, ал. 5. Към искането се прилага декларация, в която се описват вещите по изречение първо, с посочване на произхода им и способа за тяхното придобиване. За деклариране на неверни обстоятелства лицето носи отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс. Директорът на съответния музей издава на лицето удостоверение за

изпълнение на задълженията му по изречение първо и второ. В тези случаи се прилага чл. 101.

(2) (Обявена за противоконституционна с РКС № 7 от 2009 г. - ДВ, бр. 80 от 2009 г.) При идентификацията на движимите културни ценности национално богатство правото на собственост се установява с официален документ, при което лицата по ал. 1 не могат да се позовават на изтекла придобивна давност.

(3) (Обявена за противоконституционна с РКС № 7 от 2009 г. - ДВ, бр. 80 от 2009 г.) Лицата, които в срока по ал. 1 са поискали идентификация и регистрация, но не са установили правото си на собственост върху движимите археологически културни ценности - национално богатство, се считат за техни държатели. Министърът на културата удостоверява качеството им на държатели по този закон и им издава удостоверение за установяване на това обстоятелство.

(4) (Отм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.)

(5) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Лицата по ал. 1 имат правата по чл. 111, ал. 1, т. 1 и задълженията по чл. 112, т. 1, 3 и 4.

(6) Сделки на разпореждане с движими археологически културни ценности по ал. 1, идентифицирани по реда на този закон като национално богатство, са нищожни.

(7) Идентифицираните по реда на този закон движими археологически културни ценности, които не са национално богатство, се продават само на търг по реда на чл. 119. Лицето, на което е издадено разрешение за организиране на търг, е длъжно да поиска удостоверението за тяхната идентификация.

(8) При организиране на търг с неидентифицирани по реда на този закон движими културни ценности министърът на културата отнема разрешението по чл. 120.

§ 6. (1) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Лицата, които до влизането в сила на закона са установили фактическа власт върху движими археологически обекти - монети и монетовидни предмети, са длъжни в едногодишен срок от влизането му в сила да поискат тяхната идентификация и регистрация.

(2) Идентификацията и регистрацията на обектите по ал. 1 се извършват от нумизматични дружества, вписани в регистър към министъра на културата и получили удостоверение за това. Към искането за вписване се прилагат устав и удостоверение за съдебна регистрация.

(3) Искането се подава до нумизматично дружество по ал. 2 и към него се прилагат декларация, в която се описват вещите по ал. 1 с посочване на произхода им и способа за тяхното придобиване, както и снимков материал. За деклариране на неверни обстоятелства лицето носи отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс. Председателят на нумизматичното дружество издава на лицето удостоверение за изпълнение на задължението по изречение първо.

§ 7. (1) Идентификацията и регистрацията на вещите по § 6, ал. 1 се извършват от комисия, определена от общото събрание по предложение на управителния съвет на нумизматичното дружество. В комисията се включват трима експерти с висше образование, които имат не по-малко от 5 години членство в дружество.

(2) За резултатите от идентификацията комисията изготвя експертно заключение, подписано от всички членове. Членовете нямат право да разгласяват информацията, станала им известна във връзка с идентификацията.

(3) Когато при идентификацията се установи, че за вещта са налице данни за съответствие и с критериите за национално богатство по чл. 54, комисията прави предложение до

министъра на културата за предоставяне на статут на национално богатство по реда на чл. 99.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) В случаите по ал. 3, когато се предостави статут на национално богатство, се прилага § 5, ал. 5 и 6.

(5) Идентифицираните монети и монетовидни предмети се регистрират в нумизматичното дружество, извършило идентификацията.

(6) Отношенията между лицата по § 6, ал. 1 и нумизматичното дружество се уреждат с писмен договор.

§ 8. Възмездни прехвърлителни сделки с идентифицирани и регистрирани монети и монетовидни предмети могат да се извършват, освен по реда на § 5, ал. 7, и между членовете на нумизматичното дружество.

§ 8а. (Нов - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) (1) Движимите археологически обекти, движимите археологически паметници на културата и движимите археологически обекти - монети и монетовидни предмети, могат да се изнасят с разрешение на министъра на културата след идентифициране и регистриране по реда на § 5, съответно § 6 и 7.

(2) Не се допуска износ от митническата територия на Общността и изнасяне от територията на Република България към други държави - членки на Европейския съюз, на вещите по ал. 1, които представляват национално богатство, с изключение на случаите и по реда на чл. 129, ал. 2, 3 и 4.

§ 9. С влизането в сила на закона движимите културни ценности - държавна собственост, които са инвентирани във фондовете на общинските музеи, преминават в собственост на общините, с изключение на археологическите културни ценности.

§ 10. (1) (Доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Заварените обявени по досегашния ред недвижими паметници на културата запазват своя статут и категория като културни ценности по смисъла на този закон.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

(3) В тримесечен срок от влизането в сила на закона министърът на културата утвърждава със заповед списъка по чл. 88, ал. 1, т. 2.

§ 11. (1) В тримесечен срок от влизането в сила на закона НИОНКЦ предоставя на Агенцията по вписванията списък на заварените декларираните и обявени недвижими паметници на културата.

(2) Агенцията по вписванията отбелязва статута на културна ценност по партидите на обектите в двумесечен срок от представяне на списъка по ал. 1.

§ 12. (1) (Изм. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) Заварените декларираните по досегашния ред недвижими паметници на културата запазват своя статут като декларираните обекти по този закон.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) В тригодишен срок от влизането в сила на закона директорът на НИНКН предлага по реда на чл. 64 за регистриране или за отписване на заварените декларираните недвижими паметници на културата.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) В 6-месечен срок от влизането в сила на закона Агенцията по геодезия, картография и кадастър, Държавната агенция по горите,

Министерството на земеделието и храните и кметовете на общини предоставят информация на НИИКН за изпълнение на задължението по ал. 2.

(4) Списък на обектите по ал. 2 се предоставя на Агенцията по вписванията.

§ 13. В едногодишен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет приема стратегията и плана по чл. 12, ал. 2.

§ 14. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 54 от 2011 г.) В 5-годишен срок от влизането в сила на закона министърът на културата и/или кметовете на общините, които упражняват правото на управление или ползване изготвят планове за управление на заварените обявени недвижими паметници на културата от световно значение.

§ 15. (1) Националните, регионалните и общинските музеи в едногодишен срок от влизането в сила на закона извършват инвентаризация на движимите паметници на културата, инвентирани в музейните фондове.

(2) Музеите в срока по ал. 1 извършват задължително идентификация на придобитите от тях вещи, които не са инвентирани в музейните фондове.

§ 16. В тримесечен срок от влизането в сила на закона собствениците на специални технически средства са длъжни да поискат тяхната регистрация от министъра на културата по реда на този закон.

§ 17. В тримесечен срок от влизането в сила на закона министърът на културата, министърът на вътрешните работи и главният прокурор, съгласувано с министъра на финансите и председателя на Държавна агенция "Национална сигурност", издават съвместна инструкция за взаимодействие срещу престъпните посегателства, имащи за предмет културни ценности.

§ 18. Директорите и служителите в националните, регионалните и общинските музеи в двумесечен срок от влизането в сила на закона подават декларацията по чл. 38, ал. 2.

§ 19. (1) Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности е правопреемник на активите и пасивите на Националния институт за паметниците на културата.

(2) С влизането в сила на закона заварените служебни правоотношения на държавните служители се запазват съгласно чл. 87а от Закона за държавния служител.

(3) С влизането в сила на закона заварените трудови правоотношения на лицата, работещи по трудово правоотношение, не се прекратяват съгласно чл. 123 от Кодекса на труда.

§ 20. В 14-дневен срок от обнародването на закона в "Държавен вестник" министърът на културата утвърждава регистъра и образеца на удостоверение по § 6, ал. 2.

§ 21. (Изм. - ДВ, бр. 92 от 2009 г., в сила от 20.11.2009 г.) Министърът на културата довършва заварените процедури за съгласуване по досегашния ред.

§ 22. Законът за паметниците на културата и музеите (обн., ДВ, бр. 29 от 1969 г.; изм., бр. 29 от 1973 г., бр. 36 от 1979 г., бр. 87 от 1980 г., бр. 102 от 1981 г., бр. 45 от 1984 г., бр. 45 от

1989 г., бр. 10 и 14 от 1990 г., бр. 112 от 1995 г., бр. 31 от 1996 г. - Решение № 5 на Конституционния съд от 1996 г.; изм., бр. 44 от 1996 г., бр. 117 от 1997 г., бр. 153 от 1998 г., бр. 50 от 1999 г., бр. 55 от 2004 г., бр. 28 и 94 от 2005 г., бр. 21 и 30 от 2006 г.) се отменя.

§ 23. (1) Министърът на културата:

1. издава подзаконовите нормативни актове, предвидени в закона - в тримесечен срок от влизането му в сила;

2. утвърждава образците, предвидени в закона - в едномесечен срок от влизането му в сила.

(2) До издаването на подзаконовите нормативни актове по ал. 1, т. 1 се прилагат подзаконовите нормативни актове, издадени на основание на отменения Закон за паметниците на културата и музеите, доколкото не противоречат на този закон.

§ 24. В Закона за биологичното разнообразие (обн., ДВ, бр. 77 от 2002 г.; изм., бр. 88 и 105 от 2005 г., бр. 29, 30 и 34 от 2006 г., бр. 52, 64 и 94 от 2007 г., бр. 43 от 2008 г.) се правят следните изменения:

1. В § 1 от допълнителната разпоредба т. 26б се изменя така:

"26б. "Музей" е културна и научна организация по смисъла на Закона за културното наследство."

2. Навсякъде думите "паметниците на културата" и "Закона/ът за паметниците на културата и музеите" се заменят съответно с "културните ценности" и "Закона/ът за културното наследство".

§ 25. В Закона за военните паметници (ДВ, бр. 13 от 2008 г.) навсякъде думите "паметници на културата", "Закона за паметниците на културата и музеите" и "Националният институт за паметниците на културата" се заменят съответно с "културни ценности", "Закона за културното наследство" и "Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности".

§ 26. В Закона за горите (обн., ДВ, бр. 125 от 1997 г.; изм., бр. 79 и 133 от 1998 г., бр. 26 от 1999 г., бр. 29 и 78 от 2000 г., бр. 77, 79 и 99 от 2002 г., бр. 16 и 107 от 2003 г., бр. 72 и 105 от 2005 г., бр. 29, 30, 34, 36, 82 и 102 от 2006 г., бр. 13, 24 и 64 от 2007 г., бр. 43, 54, 63, 69, 70 и 91 от 2008 г., бр. 6 и 12 от 2009 г.) навсякъде думите "паметници на културата" и "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят съответно с "културни ценности" и "Закона за културното наследство".

§ 27. В Закона за закрила и развитие на културата (обн., ДВ, бр. 50 от 1999 г.; изм., бр. 1 от 2000 г.; попр., бр. 34 от 2001 г.; изм., бр. 75 от 2002 г., бр. 55 от 2004 г., бр. 28, 74, 93, 99 и 103 от 2005 г., бр. 21, 41 и 106 от 2006 г., бр. 84 от 2007 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 31, ал. 1:

а) точка 5 се отменя;

б) точка 6 се изменя така:

"6. петдесет на сто от глобите и имуществените санкции по Закона за културното наследство;"

в) в т. 8 думите "паметници на културата" се заменят с "културни ценности".

2. В чл. 37, ал. 1 думите "5 и 8" се заменят с "и 8".

3. В § 1 т. 2 се изменя така:

"2. "Културна ценност" е тази по смисъла на Закона за културното наследство."

§ 28. В Закона за защитените територии (обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г.; изм., бр. 98 от 1999 г., бр. 28, 48 и 78 от 2000 г., бр. 23, 77 и 91 от 2002 г., бр. 28 и 94 от 2005 г., бр. 30 и 65 от 2006 г., бр. 24 и 62 от 2007 г., бр. 36 и 43 от 2008 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 6, ал. 3 думите "Паметниците на културата" се заменят с "Културните ценности" и думите "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят със "Закона за културното наследство".

2. В чл. 61 думите "паметници на културата" се заменят с "културни ценности".

§ 29. В Закона за Националния архивен фонд (ДВ, бр. 57 от 2007 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 33, ал. 1, т. 7 думите "Националния институт за паметниците на културата" се заменят с "Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности" и думите "Националния регистър на недвижимите паметници на културата, документации за недвижими паметници на културата" се заменят с "Националния регистър на недвижимите културни ценности, документации за недвижими културни ценности".

2. В чл. 34 думите "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят със "Закона за културното наследство".

§ 30. В Закона за туризма (обн., ДВ, бр. 56 от 2002 г.; изм., бр. 119 и 120 от 2002 г., бр. 39 от 2004 г., бр. 28, 39, 94, 99 и 105 от 2005 г., бр. 30, 34, 82 и 105 от 2006 г., бр. 42 и 80 от 2007 г., бр. 31, 36 и 66 от 2008 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 3, ал. 3, т. 8 думите "паметниците на културата и на историческото наследство по Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят с "културните ценности по Закона за културното наследство".

2. В чл. 10, ал. 2, т. 1 думите "паметниците на културата и на историческото наследство" се заменят с "културните ценности".

§ 31. В Закона за устройството на Черноморското крайбрежие (обн., ДВ, бр. 48 от 2007 г.; изм., бр. 36 и 67 от 2008 г.) навсякъде думите "Националния институт за паметниците на културата", "паметници на културата", "паметниците на културата" и "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят съответно с "Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности", "културни ценности", "културните ценности" и "Закона за културното наследство".

§ 32. В Закона за държавната собственост (обн., ДВ, бр. 44 от 1996 г.; изм., бр. 104 от 1996 г., бр. 55, 61 и 117 от 1997 г., бр. 93 и 124 от 1998 г., бр. 67 от 1999 г., бр. 9, 12, 26 и 57 от 2000 г., бр. 1 от 2001 г., бр. 45 от 2002 г., бр. 63 от 2003 г., бр. 24 и 93 от 2004 г., бр. 32 от 2005 г., бр. 17, 30, 36, 64 и 105 от 2006 г., бр. 41, 59, 92 и 113 от 2007 г., бр. 52 и 54 от 2008 г., бр. 10 от 2009 г.) в чл. 31 думите "паметници на културата" се заменят с "културни ценности".

§ 33. В Закона за общинската собственост (обн., ДВ, бр. 44 от 1996 г.; изм., бр. 104 от 1996 г., бр. 55 от 1997 г., бр. 22 и 93 от 1998 г., бр. 23, 56, 64, 67, 69 и 96 от 1999 г., бр. 26 от 2000 г., бр. 34 от 2001 г., бр. 120 от 2002 г., бр. 101 от 2004 г., бр. 29, 30 и 36 от 2006 г., бр. 59, 63 и 92 от 2007 г., бр. 54, 70 и 100 от 2008 г., бр. 10 от 2009 г.) в чл. 20 думите "Паметници на културата" се заменят с "Културни ценности".

§ 34. В Закона за подземните богатства (обн., ДВ, бр. 23 от 1999 г.; изм., бр. 28 от 2000 г., бр. 108 от 2001 г., бр. 47 от 2002 г., бр. 86 от 2003 г., бр. 28 и 94 от 2005 г., бр. 30, 36 и 37 от 2006 г., бр. 55 от 2007 г., бр. 70 от 2008 г.) навсякъде думите "паметници на културата" и "паметниците на културата" се заменят съответно с "културни ценности" и "културните ценности".

§ 35. В Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 17 от 1991 г.; попр., бр. 20 от 1991 г.; изм., бр. 74 от 1991 г., бр. 18, 28, 46 и 105 от 1992 г., бр. 48, 64 и 83 от 1993 г., бр. 80 от 1994 г., бр. 45, 57 и 59 от 1995 г., бр. 79, 103 и 104 от 1996 г., бр. 62, 87, 98, 123 и 124 от 1997 г., бр. 36, 59, 88 и 133 от 1998 г., бр. 68 от 1999 г., бр. 34 и 106 от 2000 г., бр. 28, 47 и 99 от 2002 г., бр. 16 от 2003 г., бр. 36 и 38 от 2004 г., бр. 87 от 2005 г., бр. 17 и 30 от 2006 г., бр. 13, 24 и 59 от 2007 г., бр. 36 и 43 от 2008 г., бр. 6 и 10 от 2009 г.) в чл. 4, ал. 4 думите "паметници на културата" се заменят с "културни ценности".

§ 36. В Закона за енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 98 от 2008 г.; изм., бр. 6 от 2009 г.) в чл. 18, т. 1 думите "паметници на културата" се заменят с "културни ценности" и думите "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят със "Закона за културното наследство".

§ 37. В Закона за занаятите (обн., ДВ, бр. 42 от 2001 г.; изм., бр. 112 от 2001 г., бр. 56 от 2002 г., бр. 99 и 105 от 2005 г., бр. 10, 30, 34 и 81 от 2006 г.) в приложение № 1 към чл. 3, ал. 1 в "I. Група на занаятите в областта на строителството, реставрацията и довършителните работи" се правят следните изменения:

1. В заглавието запетаята след думата "строителството" и думата "реставрацията" се заличават.
2. Точка "10. Реставрация и консервация на паметници на културата" се заличава.

§ 38. В Закона за Камарата на строителите (ДВ, бр. 108 от 2006 г.) навсякъде думите "Националния институт за паметниците на културата", "паметници на културата" и "паметниците на културата" се заменят съответно с "Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности", "културни ценности" и "културните ценности".

§ 39. В Закона за местните данъци и такси (обн., ДВ, бр. 117 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 71, 83, 105 и 153 от 1998 г., бр. 103 от 1999 г., бр. 34 и 102 от 2000 г., бр. 109 от 2001 г., бр. 28, 45, 56 и 119 от 2002 г., бр. 84 и 112 от 2003 г., бр. 6, 18, 36, 70 и 106 от 2004 г., бр. 87, 94, 100, 103 и 105 от 2005 г., бр. 30, 36 и 105 от 2006 г., бр. 55 и 110 от 2007 г., бр. 70 и 105 от 2008 г. и бр. 12 от 2009 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 24, ал. 1, т. 11а думите "паметници на културата" се заменят с "културни ценности".
2. В чл. 93, ал. 3, т. 1 думите "паметници на културата и на историческото наследство" се заменят с "културни ценности".

§ 40. В Закона за опазване на околната среда (обн., ДВ, бр. 91 от 2002 г.; попр., бр. 98 от 2002 г.; изм., бр. 86 от 2003 г., бр. 70 от 2004 г., бр. 74, 77, 88, 95 и 105 от 2005 г., бр. 30, 65, 82, 99, 102 и 105 от 2006 г., бр. 31, 41 и 89 от 2007 г., бр. 36, 52 и 105 от 2008 г. и бр. 12 от 2009 г.) в чл. 93, ал. 4, т. 3, буква "е" думите "паметници на културата" се заменят с

"културни ценности" и думите "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят със "Закона за културното наследство".

§ 41. В Закона за устройството и застрояването на Столичната община (обн., ДВ, бр. 106 от 2006 г.; изм., бр. 41 от 2007 г., бр. 6 от 2009 г.) навсякъде думите "паметници на културата", "Националният институт за паметниците на културата" и "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят съответно с "културни ценности", "Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности" и "Закона за културното наследство".

§ 42. В Закона за устройство на територията (обн., ДВ, бр. 1 от 2001 г.; изм., бр. 41 и 111 от 2001 г., бр. 43 от 2002 г., бр. 20, 65 и 107 от 2003 г., бр. 36 и 65 от 2004 г., бр. 28, 76, 77, 88, 94, 95, 103 и 105 от 2005 г., бр. 29, 30, 34, 37, 65, 76, 79, 82, 106 и 108 от 2006 г., бр. 41 и 61 от 2007 г., бр. 33, 43, 54, 69, 98 и 102 от 2008 г. и бр. 6 от 2009 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 113 се създава ал. 6:

"(6) При измененията на подробните устройствени планове за защитени територии за опазване на културното наследство или за части от тях задължително се изготвят и работни устройствени планове в обхват имотите, за които се отнася изменението, и непосредствено съседните им имоти."

2. В чл. 125 ал. 5 се изменя така:

"(5) Заданието по ал. 1 за защитени територии за опазване на културното наследство се съгласува с Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности при условията и по реда на Закона за културното наследство."

3. В чл. 140:

а) създава се нова ал. 4:

"(4) За строежи в границите на недвижими културни ценности и в охранителните зони на единични културни ценности, в случаите, когато няма одобрени специфични правила и нормативи, визата за проектиране се издава със задължителни линии на застрояване и максимално допустима кота корниз.";

б) досегашните ал. 4, 5 и 6 стават съответно ал. 5, 6 и 7.

4. В чл. 148, ал. 4 изречение четвърто се изменя така: "Разрешение за строеж на обекти в защитени територии за опазване на културното наследство се издава при спазване разпоредбите на Закона за културното наследство."

5. В чл. 151 ал. 2 се изменя така:

"(2) За недвижими културни ценности ал. 1 не се прилага."

6. В чл. 195:

а) алинея 2 се отменя;

б) в ал. 3 думите "или 2" и изречение второ се заличават;

в) в ал. 4, 5 и 7 думите "или 2" се заличават.

7. В чл. 196, ал. 1 изречение второ се заличава.

8. Навсякъде в закона думите:

а) "паметници на културата" се заменят с "културни ценности";

б) "Закона за паметниците на културата и музеите" се заменят със "Закона за културното наследство";

в) "Националният институт за паметниците на културата" се заменят с "Националният институт за опазване на недвижимите културни ценности".

§ 43. В едномесечен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет внася в Народното събрание проекти на закони за изменение и допълнение на законите, чиито разпоредби трябва да бъдат приведени в съответствие с този закон.

§ 44. Законът влиза в сила от 10 април 2009 г., с изключение на чл. 114, ал. 2 и чл. 126, които влизат в сила от 10 април 2010 г.

Законът е приет от 40-то Народно събрание на 26 февруари 2009 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

(ОБН. - ДВ, БР. 92 ОТ 2009 Г., В СИЛА ОТ 20.11.2009 Г.)

§ 38. В останалите текстове на закона думите "Регламент 3911/1992" се заменят с "Регламент 116/2009".

Преходни и Заключителни разпоредби КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

(ОБН. - ДВ, БР. 92 ОТ 2009 Г., В СИЛА ОТ 20.11.2009 Г.)

§ 39. Министерството на културата и НИНКН са правоприменници на активите и пасивите на Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности.

§ 40. (1) От деня на влизането в сила на този закон правомощията на директора на Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности се прекратяват.
(2) Правоотношенията на лицата от Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности се уреждат съгласно чл. 123 от Кодекса на труда и чл. 87а от Закона за държавния служител в съответствие с определените с устройствения правилник на Министерството на културата и на НИНКН структура и числен състав.

§ 41. (1) В едногодишен срок от влизането в сила на този закон НИНКН предоставя на Агенцията по вписванията списък на заварените деклариран и обявени недвижими паметници на културата.

(2) Агенцията по вписванията отбелязва статута на културна ценност по партидите на обектите в двумесечен срок от представяне на списъка по ал. 1.

.....
§ 48. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".

Преходни и Заключителни разпоредби КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

(ОБН. - ДВ, БР. 93 ОТ 2009 Г., В СИЛА ОТ 25.12.2009 Г.)

§ 100. Законът влиза в сила един месец след обнародването му в "Държавен вестник" с изключение на § 1, 2, 21, 36, 39, 41, 44, 45, 49, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 59, 62, 63, 64, 65, 70 и 91, които влизат в сила от деня на обнародването му.

Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА КУЛТУРНОТО
НАСЛЕДСТВО

(ОБН. - ДВ, БР. 54 ОТ 2011 Г.)

§ 118. (1) Лицата, които към влизането в сила на този закон не отговарят на изискванията на чл. 164, ал. 2, но имат най-малко 10 години професионален опит в областта на консервацията и реставрацията на културни ценности, се вписват в регистъра по чл. 165 по реда на този закон.

(2) При подаване на искане за регистрация лицата прилагат документи относно обстоятелствата по ал. 1, определени с наредбата по чл. 165, ал. 1.

(3) За професионален опит по смисъла на чл. 164, ал. 2 се смята и стажът, придобит като преподавател, проектант, експерт или инспектор в областта на опазването на културното наследство във висше училище, в държавен културен или научен институт или администрация, специализирани в тази област.

§ 119. (1) Регистрираните в Министерството на културата до влизането в сила на този закон музейни сбирки от културни ценности получават статут на колекции с обществена значимост на юридически лица. Неинвентрираните вещи от сбирките подлежат на идентификация по реда на чл. 97.

(2) Движимите културни ценности, заведени във фондовете на музеите до влизането в сила на този закон, подлежат на връщане само след доказване на собствеността от лицата, които претендират, че са техни собственици, с влязло в сила съдебно решение.

§ 120. (1) В двугодишен срок от влизането в сила на този закон общините предоставят на Националния институт за недвижимо културно наследство актуалните адреси и идентификаторите по Закона за кадастъра и имотния регистър на заварените обявени и декларирани недвижими паметници на културата, разположени на територията на съответната община.

(2) В двугодишен срок от влизането в сила на този закон Националният институт за недвижимо културно наследство предоставя на Агенцията по вписванията списък на заварените декларирани и обявени паметници на културата.

(3) Агенцията по вписванията отбелязва статута на културна ценност по партидите на обектите в двумесечен срок от представянето на списъка по ал. 2.

§ 121. Подадените до влизането в сила на този закон искания от ведомства и общини за безвъзмездно предоставяне право на управление на недвижими културни ценности - публична държавна собственост, по реда на Закона за държавната собственост се разглеждат по досегашния ред.

§ 122. (1) Актовете за обявяване на резерватите по чл. 50, ал. 3 като исторически, историко-археологически, археологически и музейни резервати, с които се регламентират местонахождение, територии, граници, охранителни зони и предписанията за опазването им, запазват действието си до приемането на нови актове.

(2) За археологическите резервати от т. 27 - 31 от приложението по чл. 50, ал. 3 се извършва комплексна оценка и се преразглеждат режимите за опазване в срок от две години от влизането в сила на този закон.

Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ДЪРЖАВНИЯ
СЛУЖИТЕЛ

(ОБН. - ДВ, БР. 38 ОТ 2012 Г., В СИЛА ОТ 01.07.2012 Г.)

§ 84. (В сила от 18.05.2012 г.) В срок до един месец от обнародването на този закон в "Държавен вестник":

1. Министерският съвет привежда Класификатора на длъжностите в администрацията в съответствие с този закон;
2. компетентните органи привеждат устройствените актове на съответната администрация в съответствие с този закон.

§ 85. (1) Правоотношенията с лицата от администрациите по Закона за радиото и телевизията, Закона за независимия финансов одит, Закона за електронните съобщения, Закона за Комисията за финансов надзор, Закона за достъп и разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност, Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси, Кодекса за социално осигуряване, Закона за здравното осигуряване, Закона за подпомагане на земеделските производители и Закона за пътищата се уреждат при условията и по реда на § 36 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния служител (ДВ, бр. 24 от 2006 г.).

(2) С акта за назначаването на държавния служител се:

1. присъжда определения в Класификатора на длъжностите в администрацията минимален ранг за заеманата длъжност, освен ако служителят притежава по-висок ранг;
2. определя индивидуална основна месечна заплата.

(3) Допълнително необходимите средства за осигурителни вноски на лицата по ал. 2 се осигуряват в рамките на разходите за заплати, възнаграждения и осигурителни вноски по бюджетите на съответните разпоредители с бюджетни кредити.

(4) Министерският съвет да извърши необходимите промени по извънбюджетната сметка на Държавен фонд "Земеделие", произтичащи от този закон.

(5) Органите на управление на Националния осигурителен институт и на Националната здравноосигурителна каса да извършат необходимите промени по съответните бюджети, произтичащи от този закон.

(6) Неизползваните отпуски по трудовите правоотношения се запазват и не се компенсират с парични обезщетения.

§ 86. (1) В едномесечен срок от влизането в сила на този закон индивидуалната основна месечна заплата на служителя се определя така, че същата, намалена с дължимия данък и задължителните осигурителни вноски за сметка на осигуреното лице, ако са били дължими, да не е по-ниска от получаваната до този момент брутна месечна заплата, намалена с дължимите задължителни осигурителни вноски за сметка на осигуреното лице, ако са били дължими, и дължимия данък.

(2) В брутната заплата по ал. 1 се включват:

1. основната месечна заплата или основното месечно възнаграждение;
2. допълнителни възнаграждения, които се изплащат постоянно заедно с полагащата се основна месечна заплата или основно месечно възнаграждение и са в зависимост единствено от отработеното време.

§ 87. Законът влиза в сила от 1 юли 2012 г. с изключение на § 84, който влиза в сила от деня на обнародването на закона в "Държавен вестник".

Преходни и Заключителни разпоредби КЪМ ЗАКОНА ЗА ПУБЛИЧНО-ЧАСТНОТО ПАРТНЬОРСТВО

(ОБН. - ДВ, БР. 45 ОТ 2012 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2013 Г.)

§ 16. Законът влиза в сила от 1 януари 2013 г., с изключение на § 4, § 5, § 7, § 8, § 9, § 10 и § 13, които влизат в сила от 1 септември 2012 г.

Приложение към чл. 50, ал. 3

(Ново - ДВ, бр. 54 от 2011 г.)

Списък на археологически резервати

№ Наименование, местонахождение

1. Антични и средновековни структури на Момина крепост, Царевец и Трапезица, община Велико Търново, област Велико Търново
2. Старинен град Несебър, община Несебър, област Бургас
3. Ранно средновековен град Плиска, община Каспичан, област Шумен
4. Ранно средновековен град Преслав, община Преслав, област Шумен
5. Праисторически, антични и средновековни структури до Мадара, общини Шумен и Каспичан, област Шумен
6. Античен град - Хисар, община Хисар, област Пловдив
7. Скални църкви - с. Иваново, община Иваново, област Русе
8. Средновековен град - Червен, община Иваново, област Русе
9. Пещера "Орлова чука", община Две могили, област Русе
10. Средновековна крепост и квартал Вароша, община Ловеч, област Ловеч
11. Античен град Марцианополис, община Девня, област Варна

12. Античен град Никополис ад Иструм, община Велико Търново, област Велико Търново
13. Тракийски и античен град Кабиле, община Ямбол, област Ямбол
14. Древното селище "Дуросторум - Дръстър", община Силистра, област Силистра
15. Античен град Одесос - Варна, община Варна, област Варна
16. Антична Сердика и Средновековен Средец, община София, област София-град
17. Античен и средновековен град Пауталия-Велбъжд, община Кюстендил, област Кюстендил
18. Античен и средновековен град "Августа Траяна-Верея", община Стара Загора, област Стара Загора
19. Антична крепост "Августа", община Козлодуй, област Враца
20. Античен и средновековен град "Деултум-Дебелт", община Средец, област Бургас
21. Праисторически, антични и средновековни структури в м. Сборяново и до с. Свещари, община Исперих, област Разград
22. Праисторически, антични и средновековни структури в м. Яйлата, община Каварна, област Добрич
23. Острови "Св. Иван" и "Св. Петър", община Созопол, област Бургас
24. Античен град "Улпия-Ескус", община Гулянци, област Плевен
25. Антична и средновековната крепост "Калиакра", община Каварна, област Добрич
26. Античен град Абритус, община Разград, област Разград
27. Античен град Нове, община Свищов, област Велико Търново
28. Античен град Никополис ад Нестум, община Гърмен, област Благоевград
29. Античния град Аполония, община Созопол, област Бургас
30. Античен град Филипопол и Старинен Пловдив, община Пловдив, област Пловдив
31. Античен, средновековен и възрожденски град Мелник, община Сандански, област Благоевград
32. Ранно средновековно селище Кабиюк - община Шумен и община Хитрино, област Шумен
33. Комплекс от тракийски гробници, община Казанлък, област Стара Загора